

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky

Případová studie malotřídní školy Základní škola

Břehy

Diplomová práce

Autor:	Karolína Říhová
Studijní program:	M 7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor:	Učitelství pro 1. stupeň ZŠ
Vedoucí práce:	Mgr. et Mgr. Martin Skutil, Ph.D.
Oponent práce:	Mgr. Iva Košek Bartošová, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor: Karolína Říhová

Studium: P17P0113

Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy

Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Název diplomové práce: Případová studie malotřídní školy Základní škola Břehy

Název diplomové práce AJ: Case study of a small school Základní škola Břehy

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem práce je popsat malotřídní školu Základní škola Břehy jako instituci a jako kulturní a společenský fenomén v obci. V teoretické části budou popsány a vysvětleny nejdůležitější pojmy, které se vztahují k malotřídní škole. Následně budou uvedeny informace o fungování Základní školy Břehy. V praktické části bude detailně popsána případová studie malotřídní školy Základní škola Břehy.

Garantující pracoviště: Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Martin Skutil, Ph.D.

Oponent: Mgr. Iva Košek Bartošová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 23.11.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala sama pouze pod vedením vedoucího mé práce a za použití všech uvedených zdrojů.

V Hradci Králové dne

Podpis:

Poděkování

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu mé diplomové práce Mgr. et Mgr. Martinu Skutilovi, Ph.D. za cenné rady, poznámky a konzultace, které mě nasměrovaly ke zpracování této práce.

Dále bych ráda poděkovala všem zaměstnancům, žákům a jejich rodičům ze Základní školy Břehy, Obecnímu úřadu Břehy a paní knihovnici ve Břehách, kteří mi věnovali čas a ochotně spolupracovali.

Anotace

ŘÍHOVÁ, Karolína. *Případová studie malotřídní školy Základní škola Břehy*. [Diplomová práce]. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022, 74 s.

Cílem diplomové práce je popsat malotřídní školu Základní škola Břehy jako instituci a jako kulturní a společenský fenomén v obci. V teoretické části budou popsány a vysvětleny nejdůležitější pojmy, které se vztahují k malotřídní škole. Následně budou uvedeny informace o fungování Základní školy Břehy. V praktické části bude detailně popsána případová studie malotřídní školy Základní škola Břehy.

Klíčová slova

Malotřídní škola, Základní škola Břehy, případová studie

Annotation

ŘÍHOVÁ, Karolína. *Case study of a small school Základní škola Břehy*. [Diploma thesis]. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2022, 74 p.

The aim of the diploma thesis is to describe the small school Elementary School Břehy as an institution and as a cultural and social phenomenon in the village. In the theoretical part will describe and explain the most important concepts that relate to the small school. Subsequently, will be given information on the functioning of the Elementary School Břehy. The practical part will describe in detail a case study of a small school Elementary School Břehy.

Keywords

Small school, Elementary School Břehy, case study

Obsah

1	Úvod.....	9
2	Malotřídní školy.....	10
2.1	Historie malotřídních škol.....	11
2.2	Specifika malotřídních škol.....	15
3	Metodologie.....	18
3.1	Případová studie.....	18
3.2	Volba případu.....	20
3.3	Výzkumné otázky.....	20
3.4	Sběr dat.....	22
3.5	Analýza a interpretace dat.....	23
3.6	Limity studie.....	23
4	Obec Břehy.....	25
5	Historický vývoj školy.....	26
5.1	Oslava založení školy 2019.....	34
6	Případová studie malotřídní školy Základní škola Břehy.....	36
6.1	Vedení školy.....	36
6.2	Personální obsazení.....	38
6.2.1	Další vzdělávání pedagogických pracovníků.....	41
6.3	Budova školy.....	42
6.3.1	Inovace školy.....	47
6.4	Spojení ročníků.....	48
6.5	Průběh vyučování.....	50
6.6	Klima školy.....	53
6.6.1	Integrace žáků s SPU.....	55
6.7	Využívání digitálních technologií.....	56

6.8	Spolupráce se zřizovatelem školy	57
6.8.1	Spolupráce s mateřskou školou.....	57
6.8.2	Spolupráce s dalšími institucemi	58
6.8.3	Spolupráce s rodiči.....	58
6.9	Školní akce.....	59
7	Shrnutí výsledků	61
8	Závěr.....	64
9	Knižní a elektronické zdroje.....	65

1 Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolila *Případová studie malotřídní školy Základní škola Břehy*. Vybrala jsem si tuto školu, protože jsem zde strávila několik svých praxí v průběhu 5 let na vysoké škole. Jedním z důvodů bylo i odmítnutí mé praxe na plně organizované škole, protože jsem dříve nebyla jejich žákyně. Z toho důvodu jsem si na praxe hledala menší školu, až mě uvítali právě na Základní škole ve Břehách.

Sama jsem na malotřídní školu nedocházela, a proto jsem ani nevěděla, jak se spojené ročníky vyučují. Vše pro mě bylo velké překvapení a hlavně zjištění, jak vše funguje. Paní učitelka bez nějakých problémů učila v jedné hodině dvě různé látky a stíhala komunikovat s oběma ročníky. Velmi mě to upoutalo. V pedagogickém sboru jsem byla přijata velmi dobře a později jsem škole více vypomáhala. Chvíli jsem i sama učila. Proto jsem chtěla věnovat svou diplomovou práci právě Základní škole ve Břehách jako poděkování za to, co jsem se za tu dobu u nich naučila.

Zastávám názor, že by malotřídní školy neměly být rušeny, protože jsou nedílnou součástí života v obci. Všichni se navzájem znají a respektují. Všichni pracovníci školy spolupracují, přátelí se, a dokonce spolu podnikají i výlety v soukromí. Myslím si, že na některých plně organizovaných školách by si měli z takto vzájemných pozitivních vztahů vzít příklad. Ráda bych touto prací přiblížila, že malotřídní škola je stejně tak kvalitní jako velká škola ve městě.

Diplomová práce je pomyslně rozdělena na dvě části. V první části se budu věnovat historickému vývoji malotřídních škol, jejich znakům a specifikům. Představím i obec Břehy, kde se škola nachází a také historický vývoj Základní školy ve Břehách. Ve druhé části už pracuji s jednotlivými okruhy, které se týkají konkrétní školy. Cílem mé diplomové práce je zjistit, jak probíhá vzdělávání na této konkrétní malotřídní škole. Jestli se nějak liší od plně organizované školy. Dále doplním, jaké jsou vztahy na pracovišti a jak škola spolupracuje s rodiči a obcí, která je zřizovatelem. Chod školy popíšu z pohledu pedagogických pracovníků i z pohledu žáků a rodičů.

Pro zpracování jsem zvolila systém případové studie, konkrétně zaměřením na jednu instituci. Informace jsem získávala hlavně polostrukturovanými rozhovory s učitelkami, žáky a starostou obce. Dále pak pomocí písemných rozhovorů s rodiči, procházením dokumentace školy a využila jsem i vlastní výsledky z pozorování z praxí.

2 Malotřídní školy

Pojem malotřídní škola je v České republice celkem známý a rozšířený. Trnková, Knotová, Chaloupková (2010, s. 11) ve své publikaci uvádějí: *„Za malotřídní školu je označována taková škola, v jejíž alespoň jedné třídě jsou vyučováni žáci více než jednoho ročníku.“*

Emmerová (2000, s. 81) ve své práci potvrzuje tuto definici a vysvětluje rozdíl mezi školou malotřídní a plnotřídní: *„Škola je považována za malotřídní tehdy, jsou-li alespoň v jedné její třídě vyučováni žáci více ročníků. Škola plnotřídní pak má pro každý ročník vytvořenu alespoň jednu třídu.“*

Tupý (1978, s. 17) popisuje malotřídní školy prakticky stejně. *„Za malotřídní školy považujeme takové školní útvary, na nichž jsou žáci vychováváni a vzděláváni v podmínkách, že do jedné třídy chodí společně žáci alespoň dvou různých ročníků.“*

Musil a Sedláček (1964, s. 5) zdůrazňují, že pojem *malotřídní*, někdy uváděno i *málotřídní*, vznikl na základě určitého počtu ročníků v jedné třídě. *„Škola, která má ve třídě buď všechny ročníky, nebo v každé třídě více než jeden ročník, je škola málotřídní.“*

Musil (1958, s. 5) ve své jiné publikaci zařazuje do malotřídních škol pouze školy jednotřídní a dvojtřídní. Výhradně je označuje jako školy vesnické. Tato definice je už trochu zastaralá, protože dnes se do malotřídek zařazují i vícetřídní školy.

Karlberg-Granlund in Kučerová (2012, s. 120) lehce vyzdvihuje malotřídní školu nad plně organizovanou. *„Právě malá venkovská škola je vhodným příkladem instituce s výraznou skupinovou identitou přesahující do jejího zázemí, formující další skupinové, lokální identity.“*

Legislativně nejsou malotřídní školy zvláště vymezeny. Ve školském zákonu je pouze zmíněno, že mohou být zřízené školy i v místech, kde není prostor a možnosti pro všech 9 ročníků (Školský zákon č. 561/2004 Sb.). Takové školy se nenazývají malotřídní školy, ale jako *„škola tvořená pouze třídami prvního stupně.“* Školy s jednou třídou (tzv. jednotřídky) musí mít minimálně 10 žáků, ve dvou třídách 12 žáků na jednu třídu, ve třech třídách 14 žáků na jednu třídu a ve 4 a více třídách 15 žáků na jednu třídu. V plně organizované škole, kde najdeme první i druhý stupeň, je nejnižší počet žáků 17 a nejvyšší

30. Pokud se ve škole vyskytují paralelní ročníky (2 třídy od každého ročníku), nejnižší počet žáků v každé třídě je 15 (Vyhláška 48/2005 Sb.).

Podle Kořínka (1994) bylo na konci roku 1989 na území České republiky 1440 malotřídních škol. Ve školním roce 1993/1994 jejich počet vzrostl na 1600. Podle Průchy, Walterové a Mareše (2013, s. 145-146) existovalo ve školním roce 2004/2005 v České republice 1484 malotřídních škol. Podle údajů z MŠMT bylo v roce 2020 1342 malotřídních škol (MŠMT, 2020). Jejich počet tak mírně klesl, ale i tak malotřídky tvoří velkou skupinu v rámci základních škol.

2.1 Historie malotřídních škol

Historie českého školství spadá do období vlády Marie Terezie, která zavedla šestiletou povinnou školní docházku. V roce 1774 byl přijat plán zaháňského opata Jana Ignáce Felbigera. Tento plán se stal školním řádem a s několika úpravami platil bezmála 100 let. Podle školního řádu vznikly tři druhy škol: triviální, hlavní a normální, přičemž triviální vyrůstaly hlavně na venkově (Králíková, Nečesaný, Spěváček, 1977, s. 26). Trnková, Knotková, Chaloupková (2010, s. 16) doplňují, že ani v jednom druhu školy v této době nebylo stejné množství tříd jako ročníků. Byly tedy organizovány jako malotřídní. Dokazuje to i počet žáků na jednoho učitele. V jedné místnosti bylo až 80 žáků. Pokud bylo žáků ještě více, byla otevřena druhá třída a přibyl i další učitel či pomocník.

V triviálních (venkovských) školách se vyučovalo podle trivia. Bylo to psaní, čtení a počty. Samozřejmě nesmělo chybět náboženství. V těchto školách se vyučovalo česky. V hlavních školách se prolínala čeština s němčinou a v normálních školách se vyučovalo pouze v němčině. Jak již bylo zmíněno, povinná školní docházka byla šestiletá. Navštěvovali ji žáci od 6 do 12 let. Využívané učebnice musely být schválené státem a učitel měl denně se žáky chodit do kostela. Důležitou roli tedy měla církev, která dohlížela na plnění povinné školní docházky. Triviální školu měl na starost místní farář. Nedochození do školy se mělo tvrdě trestat. I za vlády Josefa II. byla povinná školní docházka velmi důležitá. Vznikaly nové školy a na konci 18. století bylo zapsáno okolo 300 000 žáků. Do škol ale nedocházeli zdaleka všichni a bylo vidět, že povinná školní docházka ještě nebyla plně zavedena (Králíková, Nečesaný, Spěváček, 1977, s. 28).

Velký zlom byl zaznamenán v roce 1869, kdy byl vydán nový říšský školský zákon. Docházka se ze šesti let prodloužila na osm let a vznikaly i nové druhy škol (Trnková,

Knotová, Chaloupková, 2010, s. 17). Musil a Sedláček (1964, s. 23) dodávají, že velké změny nastávají i okolo menších škol, převážně jednotřídních. Díky navýšení ročníků o dva roky přibývají i žáci ve školách. Pokud v jednotřídních školách překročí počet žáků 50, mohou se rozdělit na dvě skupiny (konkrétně na 1. – 3. ročník a 4. – 8. ročník). Tyto dělené jednotřídní školy měly také snížený počet hodin oproti klasickým jednotřídkám, protože se ve škole 2 skupiny střídaly. Postupně se tyto dělené jednotřídní školy rušily a v roce 1915 už se o nich nikdo nezmiňuje.

Ve druhé polovině 19. století byly i další rozdíly mezi malotřídní a městskou školou. Na venkovské malotřídní škole se vyučovalo podle jiného školního plánu a docházelo tak k diskriminaci ve vzdělávání žáků na venkově. Rozdílné byly i počty hodin a vyučovací předměty. Problém byl i ve vzdělávání starších dívek. Při přidání dalších 2 let povinné školní docházky se dívky měly vzdělávat společně ve skupině s mladšími chlapci. Zároveň bylo zavedeno, že chlapci starší 12 let se nesmí vzdělávat společně s dívkami. Děvčata tak v jednotřídní škole dílné nedodělala ani úplné vzdělání (Králíková, Nečesaný, Spěváček, 1977, s. 40).

V rámci vývoje malotřídních škol se objevil i návrh, aby byly jednotřídní školy zřizovány pouze pro první tři ročníky. Pro starší žáky měly být vystavěny nejméně čtyřdílné školy. Nic z toho se však plně neuskutečnilo. Pouze v odlehlých a horských oblastech vznikaly tzv. školní expozitury, do kterých někdy docházeli jen žáci z prvních 3 ročníků (Musil a Sedláček, 1964, s. 24).

Mezi světovými válkami v roce 1928 se učitelé malotřídních škol zasadili za to, aby žáci 6. – 8. ročníku byli zařazeni do druhého stupně vzdělávání do měšťanských škol. Návrh byl přijat a uskutečněn až v roce 1948, což učitelům hodně pomohlo. Na malotřídkách tak bylo „pouze“ pět ročníků. Výrazně se na venkově zlepšilo vzdělávání dětí ve věku 6 až 11. I tak toho měli někteří učitelé mnoho a jednotřídní školy byly ještě stále problémem (Musil a Sedláček, 1964, s. 24). Trnková (2006) ještě dodává, že v období první republiky se snížil maximální počet žáků z 80 na 60.

V roce 1948 vyšel nový školský zákon, který sjednotil dosavadní školství. Vznikla jednotná škola, která měla dvě části. První část byla národní škola, kterou navštěvovali žáci ve věku 6-11 let a druhá část byla škola střední pro žáky v rozmezí 11-15 let. Povinná školní docházka se protáhla na devět let a maximální počet žáků v jedné třídě byl 40 (v

první třídě jen 30 žáků). V rámci jednotřídek, kdy první ročník byl spojený s jiným, mělo být také jen 30 žáků. Na krátkou dobu mohly mít jednotřídky až 40 žáků. „*Pokud počet žáků jednotřídní školy dlouhodobě klesl pod dvacet, škola měla být zrušena*“ (Trnková, 2006, s. 134).

Nový školský zákon se nezaměřoval pouze na počet žáků ve třídě. Důležitým krokem bylo i sjednocení učebních plánů pro všechny typy škol prvního stupně. Malotřídní školy už tak neměly omezené osnovy a vyučovaly stejné množství učiva jako městské školy (Králíková, Nečesaný, Spěváček, 1977, s. 70). Trnková, Knotová, Chaloupková (2010, s. 23) doplňují, že nový zákon nařizoval na málotřídních školách samostatné oddělení pro každý ročník. Pojem málotřídní škola zanikl a byl vytvořen nový, a to škola s menším počtem tříd. Bylo tím jasně dáno, že je to rovnocenná škola s ostatními.

Všechny tyto nové požadavky byly těžce splnitelné pro většinu učitelů. Měli možnost spojovat jednotlivá oddělení pro některé předměty, ale učitel nemohl tolik pracovat se žáky napřímo. Bylo tedy doporučeno, aby v jednom školním roce probírali učivo nižšího ročníku a v dalším učivo vyššího ročníku. Tím vznikaly další problémy, protože učivo na sebe nenavazovalo a často ani nebylo přiměřené věku žáků (Kořínek, 1978, s. 12).

Na základě vyčerpání učitelů a nedostatku kvalitní výuky na některých školách zavedlo ministerstvo školství dvě hlavní opatření. Od školního roku 1951/52 se na dvoutřídních školách měl spojit 1. a 3. ročník dohromady a 2., 4. a 5. do druhého oddělení. Ve více třídních školách se osamostatnil první ročník a zbylé ročníky se spojovaly tak, aby nebyly dohromady ty sousední. Účelem bylo, aby učitelé nespojovali učivo sousedních ročníků, protože by neučili plnohodnotný obsah osnov (Kořínek in Trnková, 2006).

Druhým opatřením bylo zavedení rozšířeného vyučování. Učitelé jednotřídních i dvoutřídních škol si mohli zvýšit úvazek o 6–10 hodin týdně a některé vyučovací hodiny si rozdělili. Vzdělávali tak menší počet žáků v oddělení. I po zavedení těchto opatření měli učitelé na jednotřídních školách mnoho práce, hlavně s přípravami na jednotlivé hodiny (Kořínek, 1978, s. 12).

V dubnu roku 1953 vyšel další školský zákon. Počet žáků ve třídách zůstal. Povinná školní docházka se zkrátila na osm let. V průběhu 50. let se zaváděla další pomoc učitelům na malotřídních školách. 5. ročník se začal přerazovat na vyšší stupeň. Žáci tak přecházeli do nejbližší plně organizované školy (Trnková, 2006). Na malotřídních

školách se snížil počet žáků a učitel se mohl více věnovat jejich individuálním potřebám (Musil a Sedláček, 1964, s. 30). Zdaleka to ovšem nevyužívaly všechny jednotřídní školy, jak se zprvu očekávalo. Bylo to hlavně z důvodu nízkého počtu žáků v jednotřídních školách (pokud by žáky 5. ročníku přesunuli do plně organizované školy, celkově by se dostali pod hranici nejmenšího možného počtu žáků na škole), a také z nedostatku prostoru a volných tříd na plně organizovaných školách (Musil a Sedláček, 1964, s. 32).

V průběhu 50. let spolu začínaly spolupracovat malotřídní školy, které byly nedaleko od sebe. Společně se propojily a mohly vytvořit samostatné ročníky nebo ročníky ponechaly spojené, ale měly méně žáků. Učitel v jednotřídce měl najednou jen dva nebo tři ročníky a zbytek byl ve spřátelené druhé škole. Toto se mohlo uskutečnit jen za předpokladu vhodného dopravního spojení mezi školami (Kořínek in Trnková, 2006). Musil a Sedláček (1964, s. 32) dodávají, že toto propojení škol se stávalo jen velmi neobvykle, i když byly nedaleko od sebe.

V 60. letech vznikala na malotřídky velký tlak. Postupně se měly rušit, protože bylo naplánované budování plně organizovaných škol (Trnková, 2006). Nejvíce tomu bránily problémy dopravy či schůdnosti cest. Žáci z venkova by to měli do velkých škol pěšky daleko (maximum byly 3 km) a městská doprava k nim nezajížděla nebo jezdila ve špatný čas (Trnková, Knotová, Chaloupková, 2010, s. 27). Slouka in Trnková, Knotová, Chaloupková (2010) tvrdí, že v roce 1965 mělo 48 % jednotřídek udělenou výjimku kvůli počtu žáků, protože jich do škol docházelo méně než 20, což byl minimální počet žáků na školu.

Na začátku 70. let se malotřídky skutečně začaly rušit. Veřejná doprava se začala těmto skutkům přizpůsobovat. Postupné rušení bylo naplánováno až do 80. let. Některé malotřídní školy se měly zachovat, ale musely mít minimálně dvě třídy. Jednotřídky už fungovat neměly, protože měly zastaralý systém a pro učitele to bylo velmi náročné. Samozřejmě v tom velkou roli hrálo i financování těchto jednotřídek (Kořínek in Trnková, Knotová, Chaloupková, 2010, s. 27).

Až do roku 1989 se počet malotřídních škol (hlavně jednotřídních) několikanásobně snížil. Ze čtyřtřídních škol se staly školy plně organizované, protože povinná školní docházka byla znovu jen na 8 let. Na konci 90. let si někteří začínají uvědomovat, že rušení malotřídních škol bylo možná neuvážené. „*Je nezbytné, aby příslušné národní*

výbory tento stav zhodnotily a tam, kde se udělala chyba, ji napravily“ (Fojtík in Trnková, 2006, s. 141).

Po roce 1989 se mohly obce stát zřizovatelem školy a velké množství z nich této možnosti využilo. V letech 1990 až 1996 vzniklo přes 300 nových škol, kde šlo hlavně o obnovu malotřídek. Inspirace do vyučování se braly hlavně ze západní pedagogiky. Ihned na začátku 90. let se povinná školní docházka rozšířila znovu z 8 na 9 let. 9. ročník byl však dobrovolný, což se změnilo novelou školského zákona roku 1995. První stupeň byl ustálen na 1. – 5. ročník a druhý stupeň na 6. – 9. ročník. Malotřídkám tak znovu přibýlo oddělení 5. ročníku. Minimální počet se na malotřídní škole ustanovil na 13 žáků a podle toho se upravilo i jejich financování (Trnková, Knotová, Chaloupková, 2010, s. 33).

2.2 Specifika malotřídních škol

Malotřídní školy vznikají hlavně na vesnicích nebo v menších obcích do 1500 nebo 2000 obyvatel. Ve městech vznikají jen ojediněle (Trnková, 2008, s. 56). Podle údajů z MŠMT z roku 2020 je nejvíce malotřídních škol v Jihomoravském kraji. Naopak nejméně jich je v našem hlavním městě (MŠMT, 2020). Je zřejmé, že malotřídky jsou typické hlavně pro venkov. Souvisí to i s historií a vývojem obcí, kdy rodiny často pracovaly v zemědělství a děti chodily do školy pěšky. Potřebovaly mít školu v blízkém okolí, protože možnost dopravy nebyla. Škola významně spolupracovala s obcí a s místní církví (Emmerová, 2000).

Počet žáků ve škole je ovlivněn počtem obyvatel v dané obci. Malotřídky jsou často spádovou školou i pro menší okolní vesnice. Důležité je mít zajištěnou dopravu do školy i zpět (Trnková, 2008, s. 59). *„Udržení existence malotřídní školy úzce souvisí s poptávkou rodičů po vzdělávacím zařízení v místě obce“* (Emmerová, 2000, s. 91).

Některým menším školám hrozí i uzavření z důvodu malého počtu žáků. I tak jsou velmi odolné vůči různým nařízením. Zaměřují se na vzdělávací potřeby žáků, protože každého dobře znají a nechávají každého žáka zažít úspěch (Halsey, 2011).

Jak již bylo zmíněno výše, jedním ze specifíků malotřídních škol je počet žáků ve třídách. Minimum žáků je o něco nižší než na plně organizovaných školách. Zvláštním typem jsou školy s jazykem národnostní menšiny. Pokud jsou zařízeny jako malotřídní, nejnižší počet žáků ve třídě je deset. Pokud je to pouze jednotřídka, minimální počet žáků ve třídě je osm (Vyhláška 48/2005 Sb.).

Malotřídní školy mají celkově nižší počet žáků i učitelů. Díky tomu se mohou více rozvíjet individuální zvláštnosti dítěte a vícekrát zažije úspěch. Škola funguje spíše jako komunita, kde se všichni dobře znají a spolupracují spolu. Rodiče se více podílejí na chodu školy (Size Matters, 2010).

Největším rozdílem mezi malotřídní a plně organizovanou školou je, že se v jedné třídě vzdělává více ročníků najednou. Osnovy však pozměněné nejsou a žáci malotřídních škol by měli mít stejné vědomosti jako žáci z běžných základních škol (Musil a Sedláček, 1964, s. 144).

Učitel na malotřídní škole musí mít pečlivě promyšlenou přípravu. Měl by mít časové rozvržení všech aktivit. Každý učitel si vytváří svou přípravu, ve které by se měl rychle orientovat a případně ji upravovat s ohledem na práci žáků v hodině. Souhlasím s výrokem Musila a Sedláčka (1964, s. 144), kdy *„nejde jen o náplň a metodické propracování hodiny pro několik ročníků současně vyučovaných, ale také o dobře promyšlenou souhru mezi přímým vyučováním a samostatnou prací žáků.“*

Na malotřídních školách jsou žáci často vedeni k samostatnosti. Samostatná práce žáků by měla souviset s přímým vyučováním, ale neměla by ho nahrazovat. Samostatná práce by se také neměla schovávat za tzv. tiché zaměstnání, kdy žáci plní nějaký úkol jen proto, aby nevyrušovali. Vždy by měly být naplněny stanovené cíle a úkoly by měly odpovídat znalostem žáků (Musil, 1958, s. 40). Tupý (1978, s. 101) ve své publikaci popisuje, že samostatná práce žáků může být využita v jakékoli etapě vyučování. Samostatná práce žáka může být zdrojem získání nových informací, může být prostředkem k upevnění vědomostí, k převedení vědomostí v dovednosti, k prohloubení vědomostí. Může být také prostředkem převedení vědomostí a dovedností na praxi. Na závěr to může být i kontrola získaných vědomostí. Všechny tyto etapy by měly být pod kontrolou učitele a také průběžně hodnoceny.

Podle staršího svazku je třeba dávat žákům samostatnou práci v každé hodině. Učitel by žákům neměl při práci moc pomáhat a dávat mu návodné otázky, protože se správně nerozvíjí jeho samostatné myšlení a žák by si mohl na takovou pomoc rychle zvyknout a přestal by samostatně pracovat (Markelovová in Marein, 1959, s. 54-55). S tímto výrokem částečně souhlasím. Určitě je třeba žáky vést k samostatnosti, ale občasné

návodné otázky by mi v hodinách nevadily. Mohly by žáka navést i k hlubšímu zamyšlení a propojení mezi dalšími předměty.

Pedagogický sbor je oproti plně organizované škole omezen. Podle výzkumu Trnkové jsou na škole přibližně 4 zaměstnanci (učitelé, vychovatelé a další pedagogičtí zaměstnanci). Pokud je škola spojena i se školou mateřskou, počet pedagogických zaměstnanců se pohybuje okolo 6 až 7 osob (Trnková, Knotová, Chaloupková, 2010, s. 67). Každý člověk v pedagogickém sboru má často více funkcí. Učitel či asistent může být zároveň vychovatelem nebo ředitel školy je zároveň i učitelem. Díky tomu je součástí učitelského týmu, tedy i přímým kolegou ostatním učitelům. Komunikace mezi zaměstnanci neprobíhá tak formálně. Všichni si navzájem pomáhají a sdílejí své poznatky. Problémem může být nedostatečný odstup ředitele a učitelů při řešení nějakého problému. Některé školy mohou mít potíž najít kvalifikovaný personál. O práci na malotřídní škole nemusí být velký zájem. Podle údajů Trnkové z výzkumu malotřídek je až v polovině dotazovaných škol zaměstnanec, který nemá požadované vzdělání. Největším problémem je vyhledat učitele pro cizí jazyk, který by měl jen částečný úvazek a nevyplatilo by se mu do malotřídky dojíždět (Trnková, Knotová, Chaloupková, 2010).

Naopak nelze tvrdit, že jsou malotřídky odsunuté na okraj. Díky venkovskému prostředí mohou žáci a učitelé více chodit ven, zkoumat prostředí kolem školy, prohloubit si znalosti o historii obce. Ve škole mohou vznikat nové projekty, díky kterým mohou více spolupracovat s obcí a pořádat různé akce i pro veřejnost. Žáci se sdružují napříč všemi ročníky, spolupracují a vznikají mezi nimi vzájemné vztahy. Všechny tyto možnosti utvářejí z malotřídky velmi příznivé místo pro výchovu a vzdělávání žáků (Emmerová, 2000, s. 89).

3 Metodologie

Cílem mé diplomové práce je rozebrat a popsat vzdělávání na malotřídní škole Základní škola Břehey, jakým způsobem se liší od plně organizované školy, jaké jsou vztahy na pracovišti a jak škola spolupracuje s rodiči, zřizovatelem a dalšími institucemi. Tohoto cíle chci dosáhnout pomocí metody případové studie. Metoda bude stručně představena. Spolu s ní i výzkumné otázky a volba případu, tedy proč jsem si vybrala právě Základní školu Břehey. Dále se zaměřím na sběr dat, jejich analýzu a zpracování. Na závěr jsou uvedeny i limity studie, které mohly mou práci narušit nebo negativně ovlivnit.

3.1 Případová studie

Případová studie patří mezi základní metody kvalitativního výzkumu. „*Jedná se o detailní studium jednoho případu nebo několika málo případů*“ (Hendl, 2016, s. 102). Švaříček, Šedřová a kol. (2007) doplňují, že případová studie je dobrý nástroj pro porozumění obtížnějších sociálních jevů. Hendl (2016) přirovnává případovou studii k mikroskopu. Jde o to, jak je práce hodně zaostřená a do jakých zabíhá detailů. Díky podrobnému studiu jednoho případu bychom mohli porozumět i případům dalším, které se navzájem podobají.

Hitchcock a Hughes (in Skutil a kol., 2011, s. 109) popisují některé znaky, které jsou pro případovou studii typické:

- „*shromažďuje popisy jevů a jejich analýzu,*
- *zaměřuje se na jednotlivé účastníky nebo skupinu účastníků a snaží se porozumět jevům (událostem) z jejich pohledu,*
- *zaznamenává chronologický průběh jevů (událostí),*
- *vlastní výsledky jsou relevantní pouze pro danou studii,*
- *výzkumník je nedílnou součástí případu,*
- *snahou je vytvořit obraz pestrosti daného případu pomocí sepsání výsledné zprávy.*“

Další charakteristické znaky popsal Yin (in Švaříček, Šedřová a kol., 2007, s. 97-98), kdy má zadaný případ jasné určené hranice, a to prostorové i časové. Zkoumání jevu či události by mělo probíhat v nejpřirozenějších podmínkách. Pro získání kvalitních výsledků by měly být využity všechny zdroje i různé metody sběru dat.

Podle Hendla (2016) existuje pět základních druhů případových studií. Je to osobní případová studie, studie komunity, studium sociálních skupin, studium organizací a institucí a zkoumání událostí, rolí a vztahů. Má práce by patřila do skupiny *studium organizací a institucí*, kdy se detailně zabývám jednou institucí – školou.

Miovský (2006) ve své publikaci uvedl jiné druhy rozdělení, které jsou pouze tři. Jde o jednopřípadovou studii, případovou studii zahrnující komplexnější systém (kam spadají podkategorie: případová studie rodiny, případová studie sociálních skupin, případová studie organizace a institucí) a biografický výzkum neboli případovou studii životního příběhu. V tomto případě můj výzkum spadá do kategorie *případová studie zahrnující komplexnější systém – případová studie organizace a institucí*. Klasifikace případových studií od obou autorů jsou docela obdobné. Liší se hlavně názvy a celkovým uspořádáním.

Výzkum pomocí případové studie má stanovené kroky, kterými jsem se při své práci řídila také. Hendl (2016, s. 112-113) jich uvádí celkem šest:

- určení výzkumné otázky,
- výběr případu, určení metod sběru a analýzy dat,
- příprava sběru dat,
- sběr dat,
- analýza a interpretace dat,
- příprava zprávy.

Jednotlivé kroky se vzájemně prolínají a navazují na sebe. Žádný z nich nelze vynechat. Výsledek práce by tak nebyl kompletní.

V případové studii se může použít velké množství zdrojů. Mohou to být záznamy pozorování, různá dokumentace nebo záznamy z rozhovorů od většího množství osob. Všechny získané informace se společně zpracují a interpretují (Hendl, 2016, s. 113).

Každý typ výzkumu má nějaké nevýhody. Výjimkou není ani případová studie. Výsledky výzkumu neplatí obecně, vztahují se jen k jednomu zkoumanému objektu nebo instituci. Těžko se také přezkoumávají. Výzkumníkovy pocity nebo bývalé zkušenosti mohou práci ovlivnit a výsledky mohou být zkreslené. Nevýhodou může být i časově náročná příprava (Cohen, Manion, Morrison in Skutil a kol., 2011, s. 109).

3.2 Volba případu

„Na výběru dobrého, tzn. pro výzkum vhodného, případu závisí úspěch celého šetření, a proto se nevyplácí tuto fázi případové studie podcenit“ (Švaříček, Šedová, 2007, s. 104).

Při výběru případu by se mělo dbát na cílenou volbu, aby sledovaná instituce měla všechny náležitosti a vlastnosti, které chce badatel zkoumat. Na to pak navazují výzkumné otázky, které naznačují cíl práce. V případě školy je třeba si promyslet, s jakými respondenty bude badatel pracovat. Musí vyhovovat záměrům výzkumu a také by měli být ochotni se o své názory podělit. Na závěr nesmí chybět důvod výběru konkrétní školy (Švaříček, Šedová, 2007).

Základní školu ve Břehách jsem si vybrala z více důvodů. Absolvovala jsem zde několik svých praxí. Kolektiv učitelek mě hned vzal mezi sebe. Všechny mi ukazovaly nějaké nápady, diskutovaly se mnou a hned mě i zapojily do příprav zahradní slavnosti, která se konala chvíli po mých praxích. Při zahradní slavnosti jsem pomáhala také, kde jsem se seznámila i s některými bývalými zaměstnanci školy a rodiči žáků.

Dále mi imponuje, že je škola malotřídní a všichni se tu k sobě chovají přátelsky a otevřeně. Nikdo není vyčleněn z kolektivu a pokud se něco řeší, přítomni jsou všichni zúčastnění. Na jistých plně organizovaných školách mi toto schází, protože si kolegové tolik nepomáhají a spíše se kritizují ti, kteří mají větší snahu něco udělat pro své žáky.

Školu jsem si také vybrala proto, že zde všechny dobře znám. V době covidu jsem na škole i jeden školní rok učila prvouku a po návratu do školy i výtvarnou a tělesnou výchovu. Nakonec jsem s nimi jela i na sportovní pobyt. Víím, co mohu od jednotlivých žáků očekávat a jak pracují. Předem jsem si tak mohla i promyslet, s jakými žáky bych později vedla rozhovory.

Ze společných školních akcí jsem znala i pana starostu s dalšími zastupiteli a následně jsem věděla, na koho se mohu později obrátit a s kým budu spolupracovat. Všichni byli moc ochotní a nesečkala jsem se s odmítnutím či negativním postojem.

3.3 Výzkumné otázky

„Výzkumné otázky by měly být formulovány v takové podobě, že je z nich patrný program výzkumu, nastiňují metody sběru dat, vymezují výzkumný prostor a jeho hranice,

popřípadě limity a v neposlední řadě naznačují způsob vyhodnocení dat“ (Basseye in Švaříček, Šedřová, 2007, s. 108).

Výzkumné otázky jsem si stanovila po delší přípravě průběhu případu. Snažila jsem se, aby vystihovaly cíl práce a abych se ho později svým výzkumem dobrala. Chtěla jsem školu popsat celkově a co nejvíce do detailu. Škola je klíčovou institucí ve Břehách a ráda bych ji představila podle pravdy, jaký je její chod, na co se vedení školy zaměřuje, co mohou budoucím žákům a rodičům nabídnout a jaké organizují zájmové či mimoškolní aktivity. Důležité je také zdůraznit, jakou má škola podporu od zřizovatele a jak školu vnímají učitelé, žáci a rodiče.

Výzkumné otázky:

- Jak se škola liší od plně organizované školy?
- Jak probíhá výuka spojených ročníků?
- Jak škola spolupracuje s obcí?
- Jak spatřují rodiče úlohu školy?

V první výzkumné otázce bych ráda uvedla informace, jaká jsou specifika této konkrétní malotřídní školy. V čem jsou rozdíly od plně organizované školy a v čem je to naopak stejné. Zaměřím se na chod školy a na práci učitelek, které mají na škole všechny více práce, než je jen dopolední vyučování ve třídách.

Druhou výzkumnou otázkou se snažím objasnit, jak probíhá vyučování ve třídě, kde jsou spojené dva ročníky. Pro paní učitelku třídní je časově i obsahově náročnější příprava, která vyžaduje přesné rozvržení činností. Přímá a nepřímá práce se žáky by měla být rovnoměrná a ani jeden ročník by neměl být opomíjený.

Třetí otázkou se pokusím popsat, jakou roli má na škole zřizovatel, což je obec Břehy. Důležité jsou samozřejmě finance, díky kterým se může škola materiálně rozvíjet. Velkou úlohu však spatřuji i na vzájemných vztazích mezi školou a obcí. Na spolupráci jsem se ptala vedení školy i pana starosty, abych zjistila, jestli to obě strany vidí stejně.

V neposlední řadě je důležitý i názor rodičů. Jsou nedělitelnou součástí školy, protože jejich děti sem pět let docházejí. Zajímá mě jejich mínění o chodu školy a průběhu

vyučování, ale i jak jsou spokojeni s nabídkou zájmových kroužků, výletů či jak se sami mohou průběžně zapojit.

3.4 Sběr dat

„Výběr metody pro sběr dat se zakládá na požadovaném typu informace i na tom, od koho ji budeme získávat a za jakých okolností se tak bude dít. Jestliže postupujeme podle fixního výzkumného plánu, lze rozhodnutí pro určitou metodu sběru dat později těžko změnit“ (Hendl, 2016, s. 165).

Data jsem získávala pomocí čtyř technik. Nejvíce jsem využívala polostrukturovaný rozhovor, pomocí kterého jsem získávala informace od zaměstnanců školy, žáků a zřizovatele. S rodiči jsem chtěla dělat rozhovory také, ale po domluvě s paní ředitelkou jsem se rozhodla pro písemné odpovídání. Bylo to hlavně z časových důvodů pracujících rodičů a také stoprocentní zachování jejich anonymity. S některými rodiči se známe a mohli by mi některé údaje zatajit či pozměnit, protože by se mohli za svůj názor i stydět. Písemně vždy vyplnili pouze třídu, do které jejich dítě chodí a následně už odpovídali na předem stanovené otázky. Někteří se rozepisovali opravdu hodně, za což jsem ráda, protože jsem mohla data více uchopit a zpracovat je co nejobjektivněji.

Polostrukturované rozhovory probíhaly od začátku do konce dubna. Mohla jsem otázky různě kombinovat nebo si přidávat další. Všechny rozhovory probíhaly na škole v odpoledních hodinách. Rozhovor s panem starostou proběhl na Obecním úřadě ve Břehách v předem domluvený čas.

Všechny rozhovory jsem si se souhlasem respondentů nahrávala na notebook, následně jsem si jejich odpovědi přepsala a dále jsem s nimi pracovala. V průběhu rozhovorů jsem si zaznamenávala i klíčové informace, které mě více zajímaly a následně jsem se na ně dále doptávala. Odpovědi rodičů mám písemně v anonymním formuláři.

Dále jsem čerpala ze svého vlastního pozorování. Záznamy z pozorování jsou už starší, protože jsou z doby, kdy jsem se aktivně podílela na akcích ve škole a také jsem zde vyučovala. Od té doby proběhly menší změny, které jsem si pak ujasnila v rámci rozhovorů.

Posledním zdrojem informací byly školní dokumenty, především školní kronika a pamětní kniha. Z těchto publikací jsem čerpala hlavně historický vývoj školy. Pročetla jsem si také inspekční zprávy od České školní inspekce.

3.5 Analýza a interpretace dat

„Data získaná v rámci případové studie je třeba analyzovat, abychom výsledky analýzy mohli interpretovat a vyvodit určité závěry“ (Mareš, 2015, s. 129).

„Analýza dat znamená také v případových studiích zpracování empirických dat takovým způsobem, abychom byli schopni nalézt odpovědi na položené výzkumné otázky“ (Švaříček, Šedřová, 2007, s. 108-109).

Všechna získaná data jsem si sepsala a podtrhala jsem si důležité informace, které se nějakým způsobem vázaly k výzkumným otázkám. Informací bylo mnoho, ale snažila jsem se je poskládat do srozumitelných kapitol. Celé zpracování probíhalo tzv. kódováním.

„V první fázi kódování systematicky pročitáme text, porovnáváme jednotlivé úseky a klademe si otázky typu: „O co tu jde?“, „Co to znamená?“ Ty nám pomohou opatřit vyčleněné jednotky označením, kódem. Tato část je velmi důležitá, neboť je základem pro další práci s daty“ (Bogdan a Biklen in Skutil a kol., 2011, s. 219).

Jednotlivé výpovědi respondentů jsem si rozdělila na jednotky, nejčastěji na věty a odstavce. Vždy jsem si k sobě přiřadila podobné výroky. Některá témata se překrývala, a proto jsem je propojila do jednotlivých kapitol. Každá kapitola tak dostala svůj název, který pak vystihoval následující text.

„Segmentace textu na jednotky a volba kódů pro tyto jednotky se v reálnu neodehrává sukcesivně za sebou, nýbrž paralelně, právě skrze to, že identifikujeme, o čem jednotka vypovídá, určíme také její hranice“ (Švaříček, Šedřová, 2007, s. 212).

3.6 Limity studie

Každá práce má své limity a ani tato není výjimkou. Jedním z limitů je určitě neuskutečnění živých rozhovorů s rodiči, protože bych mohla klást i doplňující otázky. Na druhou stranu jsou opravdu v anonymitě a mohli napsat i negativní názor, aniž bych zjistila, od koho to je. Dalším limitem jsou určitě mé pozitivní zážitky ze školy, kde jsem

opravdu žádný problém neshledávala. Snažila jsem se ovšem vše zpracovávat objektivně bez osobního zapojení.

4 Obec Břehy

Obec Břehy leží v okrese Pardubice přibližně 2 km od Přelouče. Až do začátku 20. století se vesnice označovala jako Břeh. Název je zřejmě odvozen od umístění obce, protože se nachází na pravém břehu řeky Labe, která protéká nedaleko. Tuto domněnku potvrzuje i Antonín Profous, který ve své publikaci uvádí: „*Ves na pravém břehu labském 1 km od řeky, která tu měnila své řečiště*“ (Profous in Kulhánek, 2012, s. 3).

Z historických písemností jsou patrné první zmínky o obci z roku 1085. Král Vratislav II. daroval Břehy a další obce do správy Opatovického kláštera. V 15. století se několikrát vystřídali vlastníci obce. Nakonec se Břehy dostaly k majetku Pernštejnů, kdy jim je prodal kníže Jindřich v roce 1491. Až do rozpadu Rakouska-Uherska byla obec součástí Pardubického panství (Kulhánek, 2012, s. 3).

V současnosti jsou Břehy větší vesnicí s přibližně 1000 obyvateli. Kromě školy zde nalezneme i turisticky vyhledávané lokality. Jsou to například rybník Buňkov s autokempem, rybník Černý Nadýmač, historický mlýn na Výrově, Opatovický kanál a velké množství lesů (Kulhánek, 2012). V centru obce leží i mateřská škola, nově zrekonstruovaná knihovna, hřiště, tenisový kurt a obchod s potravinami (Obec Břehy).

5 Historický vývoj školy

Počátek školy sahá až do roku 1844. Podle zápisu ve školní pamětní knize (1869) se údajně zřítily škola v Lohenicích. Lohenice spolu s Mělicemi a Břehy vytvořily spolek pro jednotřídní školu. Nová škola byla vystavena na Výrově (dnes již součást Břehů). Do práce se zapojili občané obcí ze spolku a někteří přispěli i materiálem. Po dokončení byla škola vysvěcena a 10.5.1844 se oficiálně začalo vyučovat. Budova byla přízemní a součástí byl i školní byt pro učitele. Do školy chodily děti ze Břehů, Přelovic a Lohenic.

Počet žáků se pohyboval okolo 100 a více. V roce 1854 bylo ve škole zapsáno 113 žáků (35 ze Břehů, 44 z Lohenic a 35 z Přelovic). Stále to byla pouze jednotřídka až do roku 1877, kdy bylo ve škole 188 žáků a pan učitel Antonín Skála už výuku nezvládal. Již v roce 1874 podal žádost na místní školní radu, aby zřídila II. třídu. Až v roce 1876 byla vystavěna a vysvěcena druhá místnost. 8.4.1877 se v ní začalo vyučovat. K panu učiteli Skálovi přibyl 1. podučitel Bedřich Trojan (Pamětní kniha, 1869-1964).

V roce 1879 byla ve škole zaměstnána první žena jako industriální učitelka. Byla to Terezie Chalupecká, která vyučovala dívky ručním pracím 4 hodiny týdně. Pro zajímavost mohu uvést, že dostávala 52 zlatých za rok. Příští školní rok začala vyučovat 6 hodin týdně a plat se zvýšil na 78 zlatých za rok (Pamětní kniha, 1869-1964).

Škola se postupně rozrůstala, ale naopak i redukovala na základě různých výnosů vlády. V roce 1880 okresní školní rada nařídila výstavbu III. třídy, ale místní školní rada nařízení odmítla. V dalším roce okresní rada chtěla znovu vystavit III. třídu. Místní rada nechala u pana Rudolfa z Přelouče zhotovit 2 plány pro přístavbu a patro. Ani jeden plán se radě nelíbil. Domluvili se s panem Červenkou, který připravil plán pro III. i IV. třídu a místnost pro učitele. Jeho plán byl schválen a rada mu vyplatila 60 zlatých (Pamětní kniha, 1869-1964).

Rekonstrukce školy začala velmi rychle. Žáci měli v době prací prázdniny, protože nikde nebyl prostor pro výuku. Učitel byl přestěhován do náhradního bytu k jednomu z občanů Břehů. Na místo učitele III. třídy se přihlásili 3 kandidáti, z nichž byl jeden vybrán. 1. ledna 1888 začalo vyučování ve 3 třídách. Ve školním roce 1889/1890 bylo ve škole zapsáno 211 žáků (Pamětní kniha, 1869-1964).

Dlouho se vyučovalo ve 3 třídách až do roku 1925/1926, kdy se na základě vyhlášky vlády zredukovala škola na 2 třídy. V tu dobu školu navštěvovalo 135 žáků. Od roku 1928/29 byla při škole zřízena tzv. zatímní pobočka. Sloužila jako paralelní třída k I. třídě, protože počet žáků přesahoval maximum. V dalších školních letech zatímní pobočka fungovala dál, ale škola z ní chtěla udělat definitivní třídu. V roce 1934/35 se z ní stala třída a škola měla opět 3 oddělení. V průběhu druhé světové války byla na měsíc rezervní třída zabrána pro vojenskou kancelář. V letech 1939 až 1941 byla zřízena zatímní pobočka i pro II. třídu, ale po roce 1941 byla zrušena pro nižší počet žáků (Pamětní kniha, 1869-1964).

Po druhé světové válce odešli žáci 6. – 8. ročníku do měšťanských škol. Na Výrově tak zůstalo jen prvních 5 ročníků ve 3 třídách. V roce 1947/48 byla na základě výnosu škola zredukována na dvoutřídní. Za dva roky se počet žáků navýšil a škola se otevřela jako trojtřídní. Dlouho to ale netrvalo. Kvůli nařízení byla III. třída zrušena a od 1.11.1949 zůstaly třídy dvě (Pamětní kniha, 1869-1964).

Na počátku 50. let proběhly ve škole velké změny. Opět se stala trojtřídní a 6.11.1951 byla nově zřízena družina pro žáky zaměstnaných matek. V rámci družiny bylo zajištěno i stravování. První rok docházelo do družiny 27 žáků a vychovatelkou se stala Marie Vondráčková ze Břehů. Po počátečním úspěchu družiny se počet žáků výrazně snížil. Ve školním roce 1952/53 se zapsalo jen 6 žáků a družina byla zrušena. Stravování přejalo nově zřízené SRPŠ. 1.9.1953 školní družinu opět otevřeli a v dalších letech už fungovala bez přestávky (Pamětní kniha, 1869-1964).

V letech 1954/55 se navýšil počet žáků a škola se stala čtyřtřídní. O 3 roky později se škola ještě více rozšířila a vznikla pátá třída. Taková byla jediná na okrese. Do školy docházelo 141 žáků. Škola se rozrůstala i v jejím okolí. Postupně se bouraly kůlny a stavěly se nové dřevníky (Pamětní kniha, 1869-1964).

Na počátku 60. let vznikaly spory mezi rodiči a okresním národním výborem. Vyvrcholením těchto dohadů bylo zredukování školy na čtyřtřídní. Počet žáků i nadále klesal a v letech 1966/67 byly jen tři třídy. Na konci 70. let ve škole zůstaly pouze třídy dvě. V průběhu dalších let se počet tříd ještě několikrát změnil. Neustále přibývala nebo ubývala třetí třída. V roce 1996/97 přišel zpět 5. ročník a škola měla tři třídy, které se

postupně udržovaly až do dnešní doby (Kronika ZDŠ Břehy, 1965-1997). V současné době je škola čtyřtřídní, kdy je spojen pouze 3. a 5. ročník.

Výuka ve školních letech byla ovlivněna náboženstvím, válkami, finanční situací a hlavně politikou. Žáci každoročně procházeli pravidelnými zkouškami z náboženství. Ve školních záznamech je dělili na katolíky, evangelíky a israelity (židy), později přibylo římsko-katolické a československé vyznání. Každý rok nebo jednou za 2 roky probíhala ve škole školní inspekce, která hodnotila způsob vyučování a školní zázemí (Pamětní kniha, 1869-1964). Školní rok začínal v září a dlouhou dobu končil až v polovině července. Až od roku 1907 byly velké prázdniny nastoleny na celý červenec a srpen (Almanach k 175 let založení Základní školy ve Břehách, 2019).

Od 22.3.1916 bylo nařízené provádění vojenských cvičení při tělocviku a při pochodových cvičeních. Za první světové války byl učitel Skočdopole odveden na frontu. Jako praporčík upadl v roce 1916 do italského zajetí. Po konci války se vrátil zpět domů, ale už nikdy nevyučoval. 1918 byla na škole vyhlášena sbírka prádla pro vojáky. Kvůli válce se zvýšily ceny všech potravin i školních pomůcek. Například cena sešitu se zvedla ze 6 haléřů na 24 a dále na 30, tužka ze 2 na 10 h a guma ze 2 na 30 h (Pamětní kniha, 1869-1964).

I druhá světová válka zasáhla do školního života. 24.9.1938 byl mobilizační vyhláškou povolán k vojenské službě učitel Miloslav Veselý. V listopadu se do školy vrátil. V roce 1941 byl pan učitel Veselý zatčen gestapem a vězněn v Terezíně až do roku 1945. Zde onemocněl tyfem a ve špatném stavu přišel po konci války zpět. Do školy se už nevrátil (Pamětní kniha, 1869-1964, Almanach k 175 let založení Základní školy ve Břehách, 2019).

Ke konci války procházelo kolem školy německé vojsko. Ničili vše, co jim překáželo a odhazovali i střelivo a třaskaviny. Mnoho ručních granátů skončilo v Opatovickém kanálu, které následně způsobovaly vážná zranění. Od 9.5. chodilo německé vojsko dále, ale už bez zbraní a pěšky (Almanach k 175 let založení Základní školy ve Břehách, 2019).

V rámci školy byla v pozdějších letech zajištěna pravidelná lékařská péče o žáky. Chodili na pravidelné prohlídky, na očkování a opravy chrupu (Pamětní kniha, 1869-1964).

Ve školním roce 1958/59 byla první škola v přírodě. Celá škola se vydala do Samopše nad Sázavou. Žáci bydleli ve srubech nebo v hlavní budově. Kromě pracovníků školy jeli i další lidé (pomocníci do kuchyně, dovozci zásob nebo noční hlídači). Pobyt v přírodě žákům velmi prospěl. Každý přibral v průměru 1 až 2 kilogramy na váze (Pamětní kniha, 1869-1964).

V dalších letech se každoročně konala schůze členů SRPŠ, kteří diskutovali hlavně nad opravami školní budovy a přidělovali škole finance. Žáci se také zúčastňovali tzv. branných cvičení, kde se učili pracovat s mapou a kompasem, první pomoc, odhad vzdálenosti, protipožární ochranu a další (Kronika ZDŠ Břehey, 1965-1997).

Školní budova už zažila mnoho přestaveb a oprav. Jedna z větších změn byla v roce 1905/06, kdy byla do I. a III. třídy pořízena nová kamna a ve II. třídě byla předělána. O rok později na škole přibyly nové hromosvody. Větší oprava byla v polovině 20. let 20. století, kdy byl postaven nový plot, opravena budova školy a vznikla nová silnice z Přelouče do Živanic, která vedla kolem školy. Škola se průběžně dále rekonstruovala. Měnily se podlahy, často se malovalo, natírala se okna i hromosvod (Pamětní kniha, 1869-1964).

4.7.1930 zasáhla Břehey silná větrná smršť. Školní zahrada byla velmi poničena, všechny stromy se vyvrátily a některé i ze zahrady zmizely, zřítíl se plot, všechna okna se vysklila a část střechy byla nadzvednuta. Škola se musela kompletně opravit a vyměnit okna. Na počátku 30. let se do tříd pořídil nový nábytek a kamna. Postupem času se změnila fasáda a vznikl nový chodník okolo školy. V roce 1962/63 přišla další velká oprava, kdy byla vyměněna střecha, položena nová dlažba na chodbě a parkety v 5. třídě a školní družině. Nad 4. třídou vznikl nový strop (Pamětní kniha, 1869-1964).

3.5.1973 byl dokončen chodník podél rybníka Buňkova. Žáci se tak vyhnuli frekventované silnici. Na konci 70. let byla dokončena celková rekonstrukce elektroinstalace, na kterou byl stanovený rozpočet 90 000 Kčs. Do všech oprav byli aktivně zapojeni rodiče žáků i další občané Břehů. Maminky často po rekonstrukci uklízely (Kronika ZDŠ Břehey, 1965-1997).

Ve škole se vyučovalo podle platné vyhlášky nebo zákona. Od vzniku školy se osnovy proměnily hned několikrát. Měnily se pomůcky, učebnice a několikrát byl vidět jasný záměr pomalu likvidovat malotřídní školy (Pamětní kniha, 1869-1964).

Nové učební osnovy byly schváleny například v roce 1915. Za doby první světové války odváděli učitelé 1 % ze základního služného na dobročinné válečné účely. Velká změna bylo i zavedení letního času v roce 1918. V polovině 20. let byla zaznamenána snaha o rušení malotřídních škol. Školy, které měly nízký počet žáků, měly být zrušeny. Ostatním se alespoň zredukoval počet tříd. Po druhé světové válce se opakovalo rušení malotřídních škol. I škola ve Břehách byla změněna z trojtřídní na dvoutřídní. V roce 1948 vyšel nový školský zákon, který stanovil i změnu názvu. Zrušily se školy obecné a vznikl nový název *škola národní*. V roce 1949 byl zřízen samostatný okres Přelouč, do kterého spadalo 34 škol národních, 6 středních, 6 mateřských, 1 hospodářská a 1 hospodyňská. Ve stejném roce zrušil zákon místní školní radu, její veškerá práva a závazky přešly na stát (Pamětní kniha, 1869-1964).

24.4.1953 přišla změna v názvu školy z národní škola ve Výrově na národní škola ve Břehách. Ve školním roce 1960/61 vyšla nová ústava, nový školský zákon, název státu byl změněn na ČSSR, změnil se názvy okresů. Název školy se změnil na Základní devítiletá škola – 1. – 5. ročník ve Břehách, okres Pardubice (Pamětní kniha, 1869-1964).

Žáci na počátku školního roku 1960/61 dostali pomůcky zdarma. Bylo to z důvodu „*péče Strany a vlády a zvyšování životní úrovně všech pracujících. Akce byla popsána jako první krok k uskutečnění komunistické zásady: každému podle jeho potřeb*“ (Pamětní kniha, 1869-1964, s. 429).

Poslední velká změna přišla po sametové revoluci r. 1989. Byly zrušeny všechny slavnosti, akce a oslavy spojené se Sovětským svazem a komunistickou stranou. O rok později bylo zrušeno SRPŠ jako organizace, která zajišťuje rekonstrukce a kulturní život ve škole. Od roku 1997/98 byl na škole zaveden anglický jazyk (Kronika ZDŠ Břehy, 1965-1997).

Vyučování bylo často přerušeno kvůli různým nemocem a epidemiím. Nejčastěji to byly spalničky, příušnice, dusivý kašel, chřipka, spála, záškrť (kvůli němu byly třídy vydesinfikovány). Objevila se i infekční žloutenka a později neštovice a zarděnky. Škola byla vždy nejméně 14 dní uzavřena. Některé nemoci bohužel zasáhly více a v průběhu let pár žáků zemřelo. Jeden z nich na otravu krve, 2 žačky na záškrť, 1 žák po dlouhodobé nemoci. Školní rok 1939/40 začal až v polovině října pro nebezpečí dětské obrny. Kvůli výskytu slintavky v roce 1951 se žáci rozdělili podle svých vesnic. Žáci z Výrova se

chodili učit do Břehů, v Lohenicích se učili v místním hostinci a v Přelovicích také v hostinci (Pamětní kniha, 1869-1964).

V pravidelné docházce do školy zabraňovalo i počasí. 16.12.1899 byla krutá zima a z 216 žáků dorazilo do školy pouze 6. V důsledku nedostatku uhlí se vyhlašovaly prázdniny. V roce 1920 se nevyučovalo celý leden a únor. V únoru 1929 nastaly obrovské mrazy. Teplota klesla až na -37 °C, sníh zasypal všechny cesty a žáci se do školy nemohli dostavit. Pokud bylo uhlí méně, zavedlo se střídavé polodenní vyučování (Pamětní kniha, 1869-1964).

V průběhu válek byla také vysoká absence. Žáci museli více vypomáhat doma, aby měli obživu nebo neměli oblečení, které bylo ve válečné době mnohonásobně dražší. V období 2. světové války se každoročně protahovaly vánoční prázdniny. Ve školním roce 1941/42 trvaly od 20.12. do 3.3. Na konci války byla škola uzavřena ve dnech osvobozovacích bojů (Pamětní kniha, 1869-1964).

Život ve škole byl převážně veselý. Pořádali různé slavnosti a oslavy. Nejvíce byly tematicky spojeny se současnou politickou situací. Oslavovali výročí panování, narozeniny a jmeniny panovníka a později vládnoucích prezidentů. S tím souvisely i smuteční slavnosti, když vládce zemřel. Největší smuteční slavnosti byly za Františka Josefa I. a Tomáše Gariggua Masaryka. Ředitel školy se v té době i zúčastnil pohřbu Masaryka. Památeční slavnosti se opakovaly i o několik let později a byly spojeny s návštěvou kostela (Pamětní kniha, 1869-1964).

V průběhu válek se na slavnostech vybíraly peníze pro sirotky padlých vojáků nebo ošacení pro vojáky. Po první světové válce se režim uvolnil a začaly se slavit narozeniny J. A. Komenského, památka mistra Jana Husa, výročí samostatného státu a další (Pamětní kniha, 1869-1964).

23.9.1922 projížděl Přeloučí prezident T. G. Masaryk. Žáci a učitelé se ze všech okolních škol sešli, aby ho náležitě uvítali a pozdravili. Tento den byl ještě dlouho připomínán a pro všechny byla velká čest se zúčastnit. Také jeho proslov na téma *Vděk k starší* v roce 1932 byl vysílán do školního rozhlasu (Pamětní kniha, 1869-1964).

Další slavnosti byly ovlivněny novým režimem. Slavily se narozeniny Adolfa Hitlera a Emila Háchy, zřízení Protektorátu a vzpomínalo se na Heydricha. Po válce se slavilo

osvobození a každoročně v květnu se konaly slavnosti k této příležitosti. 16.5.1945 projížděl Přeloučí prezident Edvard Beneš. Žáci se ze všech místních škol opět zúčastnili uvítání a slavnosti s tím spojené (Pamětní kniha, 1869-1964).

Další oslavy byly spojené hlavně se Sovětským svazem. Slavilo se výročí založení SSSR, Československo-sovětské přátelství, výročí smrti Lenina, narozeniny Stalina, výročí Stalinské ústavy, založení Rudé armády, osvobození vlasti sovětskou armádou, vítězný únor 1948 a další. Každý měsíc se konala nějaká oslava (Pamětní kniha, 1869-1964). V pozdějších letech se do oslav zapojili i Pionýři. Vždy se vítali noví členi, účastnili se průvodů, připravovali program na školní i obecní slavnosti. Všechny tyto akce byly zrušeny po roce 1989. Ředitel školy v kronice poznamenal, že se mu trochu ulevilo, protože slavnosti často narušovaly vyučování (Kronika ZDŠ Břehe, 1965-1997).

Kromě vzdělávání se při škole otevíraly zájmové kroužky a pořádaly se mimoškolní akce, kterých se žáci pravidelně účastnili. Součástí toho byly i sběry malinového, ostružinového a jahodového listí, kopřiv, kaštanů. Uklízely se odpadky. Konaly se i různé soutěže mezi školami. Ve školním roce 1945/46 byla škola okresním pedagogickým sborem zařazena mezi 10 škol s nejlepším pracovním výkonem. V roce 1950 byl na škole založen oddíl pionýrů a později i Sokolská družina. V 50. letech nově vzniklé SRPŠ pořádalo všechny školní akce, ale i akce pro rodiče (plesy, přátelská setkání). Z vybraného vstupného vždy zakoupili pomůcky do školy nebo je přidali na rekonstrukci. V rámci Pionýra vznikaly zájmové kroužky například: pěstitelský, požární, lehkootletický nebo výtvarný. Později se přidal i fotbal, rugby a dopravní a turistický kroužek (Pamětní kniha, 1869-1964).

Každoročně se žáci účastnili školních výletů. Ze začátku chodili jen po okolí školy a s postupem času už dojížděli do vzdálenějších měst a turisticky významných oblastí. Pokud jeli na delší cestu, jeli na vozech a později už autobusem. Navštívili například Kunětickou horu, výstavy v Pardubicích a Přelouči, Lichnici, Moravský kras, Konopiště, Slapy, Babiččino údolí, Žleby, Ještěd, Pernštejn a další. Po okolí chodili na poučné a tělovýchovné procházky nebo navštívili na kolách Krasnici, rybník v Sopřeči a jiné nedaleké vesnice (Pamětní kniha, 1869-1964, Kronika ZDŠ Břehe, 1965-1997).

Součástí vylepšování školy byly finanční nebo věcné dary od jednotlivců nebo větších spolků. Finance darovala Občanská záložna v Přelouči, místní školní rada, obce Břehe a Přelovice, dobrovolní hasiči, soustružníci a jiní. Finance byly získávány i ze vstupného

ze slavností nebo plesů pořádaných místní školní radou a později SRPŠ. Za peníze se nejčastěji pořizovaly pomůcky pro chudé žáky (ale i pro velmi pilné žáky) a převazovaly se knihy ve školní knihovně. Původně byly dary ve zlatých a po roce 1900 už v korunách (Pamětní kniha, 1869-1964).

Břehy, Přelovice i Lohenice darovaly knihy a čítanky, pan Skála a Potůček darovali škole několik vycpaných ptáků. I žáci nosili do školy různé výtisky časopisů (Malý čtenář, Dítě) a nechali je ve školní knihovně. Obchodník Arnošt Kopperl přinesl chudým dětem punčochy, rukavice a další oblečení. V roce 1948 darovala škole Okresní péče o mládež v Přelouči rybí tuk. Byl každý den podáván 11 žákům od ledna do května (Pamětní kniha, 1869-1964).

Historie školy je opravdu bohatá. Ve školních kronikách, ze kterých jsem čerpala se každoročně zapisovalo rozdělení tříd, počet žáků, učitelé, změny v pedagogickém sboru, další zaměstnanci, vyznání, školní inspekce, počasí, úroda, zdravotní stav žáků i učitelů, prospěch, reformy, panovníci a aktuální politické situace a významné události ve světě i doma. Inspekce kroniku kontrolovala každý rok. Později se začínali sčítat i obyvatelé. Pro zajímavost bylo sčítání v roce 1921, kdy ve Břehách bylo 470 osob a na Výrově 38. Výrov byl tak psán samostatně, dnes je už součástí Břehů (Pamětní kniha, 1869-1964).

Na závěr bych zmínila pár událostí, které pozitivně i negativně ovlivnily život na škole i v obci. 3.4.1950 se u školy připravovalo nové hřiště. Při úpravě terénu bylo nalezeno 221 kusů stříbrných mincí. Byly datovány do 2. poloviny 15. století až do počátku 17. století. Místní občané si je však rozebrali a odnesli domů. Učitel František Dlouhý všechny obyvatele obešel, mince nashromáždil zpět a odevzdal je do Pardubického muzea (Pamětní kniha, 1869-1964).

1.9.1950 byla nově otevřena Mateřská škola ve Břehách. Nebyla součástí školy na Výrově, ale vyrostla skoro v centru Břehů, kde stojí dodnes. Ředitel školy František Dlouhý se otevření zúčastnil a od té doby s mateřskou školou spolupracoval (Pamětní kniha, 1869-1964).

V rámci školy v přírodě v Dlouhém roku 1994/95 došlo k vykradení školy. Zloději si odnesli kopírku, počítač a další materiály. Odnesli i částku v hodnotě 103 000 Kč. Nikdy nebyli dopadeni (Kronika ZDŠ Břehy, 1965-1997).

Od roku 1995/96 začal na doporučení ČŠI vycházet Obecní zpravodaj, kde škola pravidelně informovala veřejnost o své práci a nabízených mimoškolních aktivitách (Kronika ZDŠ Břehy, 1965-1997).

5.1 Oslava založení školy 2019

10. května 2019 se konala velká oslava 175 let od založení Základní školy ve Břehách. Učitelé, žáci i ostatní pracovníci byli zapojeni do příprav, které trvaly celé jaro. Každá paní učitelka se svou třídou připravovala různá vystoupení žáků. Bývalá kolegyně napsala scénář pro divadelní hru o vzniku školy. Nejstarší žáci ji nastudovali a na slavnosti ji předvedli. V této době jsem na škole byla na průběžné praxi a také jsem byla zapojena do příprav, proto všechny informace čerpám ze svých poznámek a vzpomínek. Všichni učitelé pracovali na kulisách k divadelním hrám. Žáci si nosili i nějaké kostýmy a zbytek byl zapůjčen ze školy. Do příprav se zapojil i Obecní úřad ve Břehách a sponzoři, kteří dodali občerstvení.

V den oslavy se ve škole nevyučovalo. Dopoledne se stěhovaly všechny kulisy a pomůcky na zahradu. Postavilo se malé jeviště, kde žáci odpoledne vystupovali. Všechny třídy si na generálce projely program a zapojil se i počítač a reproduktory. Po obědě slavnost začala a pomalu přicházeli první hosté.

Hned u vchodu jsem je uvítala ve stánku, kde každý dostal program dne a Školní almanach, který byl sepsán pro tuto příležitost. Každému jsem pak darovala i malé poukázky na jedno pití a jedno občerstvení zdarma, které se vydávalo na zahradě za školou. Zúčastnilo se i mnoho bývalých zaměstnanců školy, kteří dostali tašku s dárkovými předměty školy. Děti si pak mohly vybrat keramický výrobek se sovou, která je symbolem školy (od názvu Výrov, kde škola stojí).

Paní ředitelka Mgr. Milena Jiráková a starosta obce Ing. Pavel Jirava, Ph.D. přivítali všechny zúčastněné a slavnost odstartovali krátkými proslovky. Oba ze svého pohledu zavzpomínali na minulost školy i obce. Paní ředitelka krátce shrnula nejdůležitější okamžiky, které ve škole prožila. Přivítali a představili bývalé zaměstnance školy a také pamětníky ze Břehů.

Po proslovech začalo samotné vystoupení žáků ze školy. Nejmenší děti zazpívaly, přednesly básničky a někteří zahráli na flétnu. Žáci 3. a 4. ročníku měli připravené představení Doktor Bolíto. Nejstarší žáci zakončili vystoupení svou krátkou divadelní

hrou Historie školy. Byl to fiktivní příběh, který obsahoval pravdivé informace z dob zakládání Základní školy ve Břehách a hravě tak přiblížili počátky školství v obci. Zvuk byl zajištěn dvěma mikrofony, které si žáci průběžně předávali.

Po asi hodinovém vystoupení všech žáků začala volná zábava. Pro nejmenší děti byl na zahradě připraven skákací hrad. Lidé si chodili pro občerstvení, setkávali se bývalými zaměstnanci, kteří už dnes ve Břehách ani nebydlí. V průběhu odpoledne vystoupil místní občan Štěpán Kvoch, který zahrál na violu a po něm se o hudbu k tanci i poslechu postarala kapela Bud' fit, která je složena z absolventů ZUŠ Přelouč.

Také škola byla plně otevřena všem návštěvníkům. Bývalí žáci si zavzpomínali, co se od dob jejich návštěvy ve škole změnilo. V tělocvičně pak byl připraven koutek do historie, kde byly staré dřevěné lavice s kalamárem. Lidé si mohli vyzkoušet psát a posedět si v lavici. Okolo byly nástěnky s historickými i současnými fotografiemi školy, závěrečnými fotografiemi, s pracovníky školy a slavnosti.

U školy bylo připravené velké plátno, kam se všichni návštěvníci mohli v průběhu dne podepsat. Celé odpoledne panovala skvělá atmosféra. Počasí vyšlo krásné a všichni se dobře bavili.

6 Případová studie malotřídní školy Základní škola Břehy

6.1 Vedení školy

Mgr. Milena Jiráková působí na místě ředitelky ve Břehách už skoro 10 let. Nahradila pana Vladimíra Hameršmída, který byl ve funkci ředitele skoro 25 let. Než se postavila do čela školy, měla zkušenosti jako učitelka a vychovatelka. Ve Břehách učila 4 roky mezi lety 2000/2003. Následně místo opustila a sbírala zkušenosti i na jiných školách. V roce 2013 naskočila v průběhu školního roku ihned jako ředitelka ve Břehách, kde působí dodnes a místo zatím měnit nehodlá. Jak sama říká, začátky byly velmi těžké, ale měla velkou oporu v pedagogickém sboru, který znala z minulých let.

„Jelikož jsem tuhle školu znala, měla jsem dobré vzpomínky, tak mě oslovil přímo pan ředitel. Byla to výzva a pustila jsem se do toho. Začátky nebyly jednoduché, ale narážím stále na věci, které nevím, jak mám udělat. Je potřeba se dál vzdělávat a někde pátrat.“
(ředitelka školy)

Od pana Hameršmída bohužel žádnou pomoc při svých začátcích nedostala a se vším si musela pomoci sama nebo s kolegyněmi, které ji zpět velmi rády uvítaly.

„Pan Hameršmíd mi nepomáhal vůbec, byla jsem na to sama. S obcí se nerozešel úplně v nejlepším, proto odešel i v půlce roku. Nechal mi tu i rozdělanou třídu, opustil ty děti. Jednak jsem naskakovala jako učitelka, a i jako ředitelka. On jako učitel, to byl bůh pro ty děti. V tomhle směru to taky nebylo jednoduché převzít po něm třídu, a to jsem ještě k tomu měla tři ročníky dohromady.“ (ředitelka školy)

Paní ředitelka do kolektivu pracovníků školy i žáků rychle zapadla. Všechny kolegyně si ji nemohou vynachválit. Shodují se, že lepší ředitelku by ani mít nemohly. Na všem se společně domluví a jsou si rovnocenné.

„Ředitelka je úplně nejlepší. Na všem se dá domluvit, vše se dá vykomunikovat, zařídit. Když něco potřebuješ, není problém, vyjde ti vstříc. Za mě, lepší to být nemůže. Když jsem i viděla, jak to funguje jinde na školách, tak za mě úplně skvělý. Je tady taková příjemná rodinná atmosféra.“ (učitelka Míša, 1. třída)

„Můj názor je nejlepší. Líbí se mi způsob vedení, líbí se mi způsob komunikace, sdělování příjemných i nepříjemných zpráv. Jsme schopny se domluvit, když se nám něco nelíbí, nebojíme se. Opravdu to tady funguje.“ (učitelka a vychovatelka Zuzka)

Vysoká spokojenost s vedením školy je i ze strany rodičů a žáků. Většina z nich nemá s paní ředitelkou žádný problém. Vyhovuje jim komunikace se školou, mnoho akcí a výletů a celkový chod školy.

„Hodnotím velice příznivě. V případě potřeby je paní ředitelka vždy ochotná cokoliv řešit. Cením si lidského přístupu a otevřenosti.“ (rodič, 2. třída)

„Paní ředitelka i všichni pedagogové až po paní uklízečku jsou na správném místě. Je vidět, že je práce baví. Vymýšlí různé nové akce a aktivity pro děti. Dětem se věnují jak po vědomostní, tak po psychické stránce.“ (rodič, 4. třída)

Objevily se i názory, že už by chtělo stávající vedení školy vyměnit, ale jedná se pouze o jednoho až dva z dotazovaných rodičů. Podle nich paní ředitelka svou práci nezvládá a žáci nemají dostatečné výsledky. Jinak je škola vnímána pozitivně, což potvrdil i starosta obce Břehy, která je zřizovatelem.

„Myslím si, že je vnímána pozitivně, že se škola posouvá dál a že se rozvíjí. Ojedinelé případy, kdy někdo není spokojen, je schopná vyřešit paní ředitelka, což se stane, ale jinak celkově je vnímána dobře. Díky tomu, že se tam něco děje, že se rozvíjí, že se snaží pro děti dělat akce atd.“ (starosta obce)

Ředitelka je tváří školy a zodpovídá za její správný chod. Celý školní rok musí zorganizovat, ale se vším jí pomáhají učitelky nebo i nepedagogičtí pracovníci. Ve všechny kolegy má důvěru a ví, že je může kdykoli požádat o pomoc. Pokud někdo ze zaměstnanců školy přijde s nápadem a všichni souhlasí, pokusí se vše zrealizovat. Vše se díky tomu neustále rozvíjí a pro žáky i rodiče mají širokou nabídku aktivit, proč by si zrovna tuto školu měli vybrat.

„Jsme u lesa, v kontaktu s přírodou, blízko je rybník. Většinu přestávek trávíme venku, odpoledne jsme venku, takže pobyt na vzduchu. Nabízíme kroužky výtvarné i jazykové. Jazykové jsme teď tedy zrušili, protože máme angličtinu od 1. třídy. Takže nabízíme angličtinu od 1. třídy plavecký kurz až do 5. třídy, lyžařský kurz, sportovní pobyt. V rámci

družiny je ještě keramika, flétna, výtvarný a turistický kroužek. Jezdíme na kole a na bruslích.“ (ředitelka školy)

6.2 Personální obsazení

Od školního roku 2021/2022 se pedagogický sbor dost obměnil. Přišly tři nové členky. Do té doby bylo obsazení bez větších změn ustálené, ale některé bývalé zaměstnankyně se na chodu školy částečně podílejí dále, protože pomáhají například na větších akcích pro veřejnost nebo se zapojují do příprav zahradní slavnosti. V současné době se na škole pohybuje devět zaměstnaných osob, z toho sedm pedagogických pracovníků a dvě nepedagogické. Jsou to učitelky, vychovatelka, asistentky pedagoga, kuchařka a školnice. Všechny jsou představeny v následující tabulce.

Tabulka 1 – Personální obsazení (Základní škola Břehy - kontakty)

Jméno a příjmení	Funkce
Mgr. Milena Jiráková	Ředitelka a třídní učitelka 4. ročníku
Mgr. Anna Malá	Třídní učitelka 3. a 5. ročníku
Mgr. Michaela Panchártková	Třídní učitelka 2. ročníku
Mgr. Michaela Bystrianská	Třídní učitelka 1. ročníku
Zuzana Pokorná	Vychovatelka školní družiny a učitelka
Martina Zavřelová	Asistentka pedagoga, vedoucí školní jídelny a vychovatelka
Hana Myšková	Asistentka pedagoga
Drahomíra Vosáhlová	Kuchařka
Jana Černíková	Školnice

V pedagogickém sboru je nejdůležitější dobrá nálada a přátelská atmosféra. Všichni se spolu snaží vycházet a spolupracovat, ať se jedná o běžný školní den nebo přípravu a

organizaci besídky či větší zahradní slavnosti. Všechny učitelky jsou na škole spokojené, protože se jim daří se na všem domluvit.

„Na škole je atmosféra bezvadná. Máme tu skvělý kolektiv i skvělé děti, takže to vše funguje.“ (učitelka Anička)

Většina učitelek je na škole už delší dobu, ale učitelka Míša, která je třídní v 1. ročníku, je tento rok na škole poprvé. Z kolegyň i žáků je nadšená a nelituje, že si právě jako místo své práce vybrala Základní školu ve Břehách.

„Já jsem po škole hledala místo někam, kam bych šla a hledala jsem nějakou menší školu. Neuposílala jsem životopis přímo sem. Nevím, jestli to byly Choltice, tak paní ředitelka tam měla plno, takže dala Míle můj životopis a ta se mi ozvala. Když mi volali, že je to škola takhle menší mimo Pardubice, tak jsem byla ráda a šla jsem se sem hned podívat. Nebylo to, že bych si to vyloženě vybrala já, vybralo si to mě.“ (učitelka Míša, 1. ročník)

Míša zde učí rovnou po vysoké škole, takže zkušenosti má nasbírané z praxí, a to i z plně organizovaných škol. Podle jejího srovnání jsou malotřídky mnohem lepší a konkrétně tato škola ve Břehách. Líbí se jí, že je situovaná u lesa a kolektiv ji hned přijal mezi sebe, jako by do něho patřila hned od začátku.

„Fakt se holky snažily. Hned mi ukázaly všechno kde, co najdu. Samozřejmě jsem se tady neorientovala hned na začátku. Když jsem cokoliv nevěděla nebo potřebovala, vždycky tady byly. Věděla jsem, že můžu přijít kamkoliv. Řekla bych, že mě přijaly opravdu s otevřenou náručí.“ (učitelka Míša, 1. ročník)

Míša byla vybrána mezi dalšími kandidátkami, které se o místo do první třídy ucházely. Paní ředitelka dává při pohovoru největší důraz na pozitivní vztah k dětem a také příjemné vystupování před žáky i kolegyňemi.

„Určitě musí mít vztah k dětem. Po těch letech už poznám, kdo má talent ty děti dostat na svoji stranu. Musí být kolektivní, aby zapadal do toho našeho kolektivu. Musí mít trošku naši krev, musí sem zapadnout, a i moje kolegyně cítí, že všechny táhneme za jeden provaz. Prostě vzájemné sympatie.“ (ředitelka školy)

I ostatní učitelky si vybraly místo na zdejší škole, protože hledaly nějakou menší s nižším počtem žáků a také s menším kolektivem. Často hledaly i zaměstnání po mateřské dovolené nebo po práci na plně organizované škole a chtěly změnu.

„Předtím jsem na malotřídní škole byla, byla sice větší do devítky, ale taky spojené třídy. Líbil se mi způsob práce. Zkusila jsem praxi na velké škole a tam mi to nevyhovovalo. Také to bylo tím, že mi bývalá kolegyně nabídla, že odchází z tohoto místa. Akorát nám to vycházelo, když jsem se vracela po mateřské, takže jsem přišla.“ (učitelka a vychovatelka Zuzka)

„Místo tady jsem si vybrala, protože jsem pracovala ve speciální škole s malým počtem žáků.“ (učitelka Míša, 2. ročník)

„Zažila jsem práci ve velké škole a byla jsem ráda, že můžu utéct do malé vesnické školy, kde je méně dětí, méně učitelů a taková lepší atmosféra. Hlavně je to pro mě taková výzva, kdy můžu učit dvě třídy, a hlavně je to každý den překvapení.“ (učitelka Anička)

Paní ředitelka komunikuje s kolegyněmi kdykoli. Každý den v 10 hodin se potkají venku, když mají děti velkou přestávku. Mohou probrat nejbližší plánované akce či organizační změny. Klasické pedagogické rady mají čtyřikrát ročně vždy před rodičovskou schůzkou. Pokud je ve škole nějaký problém, snaží se ho řešit urychleně ještě ten den.

Kvůli menšímu počtu učitelů na škole se paní ředitelka nemůže tolik účastnit hospitací u kolegyň. Považuje to za nevýhodu, protože by se ráda zašla podívat do hodin, ale v tu chvíli nikdo nemůže učit v její třídě.

„Vím, jak holky pracují, když jsme venku. Někdy se zajdu podívat, ale je to na úkor mé třídy. Ale vidím, že si dělají přípravy, takže je tu důvěra. Holkám věřím. Jednou tu hospitaci určitě mám, ale nesedím tam celou hodinu. Nakouknu na 10 minut a zase se vrátím do třídy.“ (ředitelka školy)

Kvůli menšímu počtu mají také zaměstnanci školy více rolí. Všechny učitelky mají některý den ranní nebo odpolední družinu. Vychovatelka Zuzka vede i zájmové kroužky. Žádná z nich si na to nestěžuje. Považují to za samozřejmost, protože mají práci vyváženou a navzájem si pomáhají. Menší počet učitelek je znát, když je potřeba suplování z důvodu nepřítomnosti jedné z kolegyň.

„Když někdo chybí, někdo onemocní nebo se něco děje, tak by se hodila ruka navíc, ale to bývá výjimečně.“ (učitelka Anička)

Rodiče i žáci jsou s pedagogickým obsazením až na malé výjimky spokojeni.

„Se školou i s vedením jsem velmi spokojená. Velmi dobrá organizace a komunikace mezi školou a rodičem.“ (rodič, 2. třída)

„Strašně moc jsem spokojený. Jsou strašně hodný a po celý ty čtyři roky jsou strašně hodný a jsou dobrý. Na jiných školách si myslím, že to bude horší. Nevím, jaký to bude, ale myslím si to.“ (David K., 4. třída)

„Jsou hodné a dávají dobrý známky.“ (David J. 4. třída)

„Strašně dobře jsem spokojená. Paní učitelka Anička je hodná.“ (Gituška, 3. třída)

6.2.1 Další vzdělávání pedagogických pracovníků

Další vzdělávání pedagogických pracovníků probíhá hlavně v rámci kurzů, seminářů a v dnešní době i webinářů. Paní ředitelka zasílá učitelkám e-mailem všechny nabídky na jednotlivé kurzy nebo o nich i diskutují ve škole. V současné době se mění Rámcový vzdělávací program pro základní školu a inovuje se hlavně předmět Informatika. Nejvíce kurzů je nabízeno právě na práci s digitálními technologiemi a chystání příprav.

„Pořád nám Míla něco posílá. Můžeme jít na kurzy, webináře, online i dojet si někam. Teď zrovna nedávno jsme s Aničkou byly na školení kvůli informatice, protože se bude předělávat, takže jsem hned jednu nabídku využila.“ (učitelka Míša, 1. ročník)

„Nabídek využíváme docela dost. Máme nabídky od paní ředitelky, hledáme si je samy nebo se vždycky domluvíme. Naštěstí teď to jde hodně online, takže vlastně i ten čas je, že to děláme po večerech nebo v odpoledních hodinách a nemusí to rušit výuku, což je super.“ (učitelka Anička)

„Snažím se. Pokud jsou v nabídce nějaké kurzy, které mě lákají, tak se samozřejmě hlásím. To jsou nabídky od paní ředitelky. Z toho si vždycky vyberu ten svůj obor, co mě zajímá. Tedy družina, výtvarka, angličtina a další.“ (učitelka a vychovatelka Zuzka)

Škola se nezaměřuje přímo na nějaký program nebo alternativní vzdělávání. Tyto kurzy a semináře jsou pro učitelky vzdálenější. Do budoucna ani zařazení alternativních prvků do výuky neplánují, protože se některé druhy ani na malotřídku nehodí.

„Matematika Hejného na malotřídku vůbec nejde. Z Montessori se nějaké prvky dají, ale věnovat se jenom nějakému okruhu, to ne.“ (ředitelka školy)

Některé učitelky přiznávají, že občas do výuky nějakou alternativní aktivitu připraví a nastudují si ji tedy samy bez odborného vedení. Je to jen velmi zřídka a spíše i náhodou než plánovaně.

6.3 Budova školy

Ačkoli je škola na vesnici a budova není velká jako mají plně organizované školy, nic zásadního zde nechybí. Naopak zahrada a přilehlé hřiště je možná větší, než mají některé školy ve městě. Škola stojí na úplném konci obce Břehy směrem na Lázně Bohdaneč. Už dlouhou dobu se této části říká Výrov, od čehož je odvozeno logo školy (výr). Budova je patrová a k ní patří malá a velká zahrada a nově vystavěné sportovní hřiště.

Břehy jsou velmi rozlehlé a stále se rozrůstají o novostavby. Někteří žáci tak mají dost dlouhou cestu do školy. Z výpovědí rodičů je patrné, že je nejčastěji vozí autem a někteří se svezou i autobusem. Mnoho žáků dochází do školy pěšky. Po cestě přecházejí hlavní silnici a částečně jdou i po hrázi rybníka Buňkova. Obci, škole i rodičům nejvíce záleží na bezpečnosti. Jeden přechod pro chodce je hlídáný Městským policistou z Přelouče a žáci mají důrazně nařízeno, aby nechodili přes jiný.

„Ráno je na přechodu městská policie, která tam dohlíží. Děti mají nakázáno přecházet jen na tomhle přechodu. Kolem rybníka jsou poučováni, jak se chovat v zimě, v létě. Neustále jsou poučováni, jak mají chodit do školy a ze školy.“ (ředitelka školy)

Někteří rodiče mají menší strach o děti, protože jdou opravdu blízko rybníka. Někteří navrhli i výstavbu zábradlí či vybudování chodníku. Pan starosta se zastupitelstvem zatím nic takového neplánují.

„Myslím si, že by se nic stát nemělo. Ty děti tam chodí do školy asi 170 let, takže je to už prochozené. Spíše jim to prospěje, že se tam projdou. Výstavba zábradlí se žádná

neplánuje a ani by to nešlo. Ty pozemky tam nejsou všechny obce, takže by to bylo velmi složité tam něco vybudovat.“ (starosta obce)

Ve prvním patře školy je kancelář, sborovna a ředitelna, což je zázemí pro učitele a jsou zde uklizené všechny knihy, materiální pomůcky do hodin a také kopírka. Z důvodu navýšení počtu žáků se ze sborovny vytvořila menší třída, kam chodí jen méně žáků například na výtvarnou výchovu nebo anglický jazyk. Žákům to nevadí, ale učitelé trochu ztratili svou místnost.

Na patře jsou 3 plnohodnotné třídy, které mají dostatek prostoru. Nechybí zde koberec pro různé aktivity nebo odpočinek, skříňky na uložení kufříků na výtvarnou výchovu a na sáčky s tělocvikem. Paní učitelky mají k dispozici tabuli na křídly i fixy, interaktivní tabuli s počítačem a poličky na učebnice či jiné pomůcky. Ve třídě 4. ročníku jsou v zadní části počítače pro informatiku (prozatím) 5. ročníku. Po zdech nechybí plakáty s informacemi, které žáci probírají a také žákovské práce.

Naproti ředitelně je menší místnost, která dříve bývala šatnou, ale nyní je z ní menší místnost pro školní družinu. Jsou zde stoly a židle, několik skříněk a pár nástěnek. Tyto prostory se stále vylepšují, ale nyní se moc nevyužívají, protože žáci tráví většinu času venku, aby měli dostatek pohybu. Na chodbě pak nechybí menší školní knihovna a koberec se židlemi pro pohodlné trávení volných přestávek.

V přízemí se nachází zázemí pro paní uklízečku, šatny, toalety, školní kuchyň s jídelnou, tělocvična a třída prvního ročníku.

Třída prvního ročníku je od letošního školního roku zcela předělaná a nová. Dříve to byla místnost školní družiny, kde měla své zázemí paní vychovatelka a probíhaly zde některé hodiny výtvarné výchovy. Byly zde jinak uspořádané lavice, bylo zde více stolních her, stavebnic a dalších pomůcek pro volný čas. Nyní je to třída a odpoledne zde tráví čas děti ve družině. Paní vychovatelka je z toho trochu zklamaná, protože byla přestěhovaná do kanceláře v prvním patře a hodně si musí přenášet věci z patra do přízemí a zpět.

„Teď mně schází místnost. Uvítala bych rozšíření prostor. Třeba ten počet žáků další roky klesne. Měli jsme tu spoustu let jednu místnost a pak jsme chodili i do tříd. Tím, že se z toho udělala třída, tak se o ni dělíme a není tu takový prostor, jaký byl dřív. Není tam

tolik ten volný čas, měli jsme jinak stolečky a prostě to bylo jiné. Byla to odpočinková místnost.“ (učitelka a vychovatelka Zuzka)

Kvůli změně prostoru v této třídě chybí interaktivní tabule. Paní učitelce Míše občas chybí, ale je domluvená s kolegyněmi, že si mohou třídu kdykoli vyměnit. Paní ředitelka do budoucna o pořízení interaktivní tabule neuvažuje, protože počet žáků může klesnout a ze třídy se stane opět místnost pouze pro družinu.

„U Míši přemýšlím nad tím, že tam dám alespoň projektor. Měla bych zjistit na matrice, kolik dětí tu bude do budoucna, jestli budou stále čtyři třídy nebo to skončí a budeme zase jen tři. Mají tu v obci budovat i halu na tělocviky, takže třeba z tělocvičny půjde udělat třída. O projektoru ale uvažuju.“ (ředitelka školy)

Školní družina má v současnosti dvě místnosti. Jednu malinkou v patře a jednu větší v přízemí, kde teď sídlí i první ročník. Žáci mají možnost chodit do ranní družiny, která je otevřena od 6.40 hod. Tu navštěvuje jen minimum dětí. Odpolední družina začíná po obědě ve 12.00 a končí v 15.00 nebo pokračuje až do 16.00 a 17.00. Záleží na tom, jestli je ten den zájmový kroužek, který končí dříve, než je daný provoz družiny. V 17.00 hodin končí například keramika třetí skupiny.

Školní družinu má na starosti vedoucí vychovatelka Zuzka, která zaštiťuje i všechny zájmové kroužky. Děti mohou navštěvovat keramiku, flétnu a dovedné ruce s turistickým kroužkem. Poslední dva zmíněné se střídají v rámci sezóny školního roku. Na podzim a na jaře je turistický kroužek, protože je lepší počasí. V zimě ho pak vystřídají dovedné ruce. Všechny zájmové kroužky jsou dostupné žákům od první do páté třídy a mohou je navštěvovat i ti, kteří nejsou zapsáni v družině, ale nesmí překročit stanovený počet. Kapacita školní družiny je 50 žáků a nyní je zcela naplněna.

„Sportovní kroužek byl zrušen a udělali jsme ho volně. Děti se nemusí hlásit, ale kdo má chuť hrát třeba fotbal, tak jde. Další týden je třeba florbal. Každý týden je jiný sport.“ (ředitelka školy)

Kromě sportovního kroužku byl zrušen i kroužek angličtiny, protože se začala vyučovat již od 1. třídy. Někteří rodiče by ho klidně vrátili zpět, protože by žáci měli větší možnost procvičování.

Kromě zájmových kroužků mají žáci i další program, který je spíše volnější. Pokud je hezky, družina tráví celé odpoledne venku, kde si všichni mohou zahrát hry a sportovní aktivity. Žáci si mohou vypůjčit i skateboardy nebo koloběžky, křídly, míče a všechny dostupné náčiní z tělesné výchovy.

„Snažíme se jim dávat spíš volnočasovou aktivitu. Pokud je nepřízeň počasí a nemůžeme ven, tak jsou řízené aktivity s tím, že máme nějaký plán. Nechávám to tady většinou na dobrovolnosti. Kdo chce, zapojí se. Děti jsou od rána od 8 do 12 ve škole, pak jsou v družině, pak mají spoustu kroužků a nemají ten volný čas, kdy se mohou rozmyslet, co si chtějí hrát. Tuhle činnost zde trochu suplují. Nevím, jestli je to v pořádku, ale děti do družiny chodí a chodí docela rády, tak to asi úplně špatné není.“ (učitelka a vychovatelka Zuzka)

Tělocvična je prostorově určitě menší než na plně organizovaných školách. Všechny aktivity se tak musí přizpůsobit prostoru a množstvím pomůcek. Všechny učitelky se shodují, že větší tělocvična by byla určitě lepší, ale využívá se jen v deštivých dnech nebo při nepříznivém počasí. Jinak tělesná výchova probíhá venku na zahradě, na hřišti nebo i v lese vedle školy.

„Je to hodně omezené, ale naštěstí se to týká jen zimních měsíců. Už máme nové velké hřiště, takže jde dělat prakticky cokoli. Plánujeme ještě doskočiště a spoustu dalších drah. Myslím si, že za chvíli to bude úplně parádní.“ (učitelka Anička)

„Chybí mi druhý basketbalový koš. Tam je totiž jen jeden, což je super. Můžeme trénovat driblink, nahrávky, ale nezahrajeme si pak už tu hru. To můžeme teď venku na hřišti, když je hezky. Možná bych navýšila počet balónů.“ (učitelka Míša, 1. ročník)

„Když jsou spojené třídy, kde jich je skoro dvacet, tak už je to na těsno.“ (učitelka Míša, 2. ročník)

V šatně má každý svůj háček a poličku na boty. V letošním roce byly přidělané další háčky a poličky, protože přibyli žáci a nevešli by se. V jarních a podzimních měsících problém tolik nebyl, ale v zimě mají všichni více kusů oblečení a na některé háčky se už bundy nevešly. Nyní má každý své místo podepsané a problémy s prostorem ustoupily.

Naproti šatně je kuchyně s jídelnou. Jídelna má nižší kapacitu, než je počet žáků na škole, ale jednotlivé ročníky končí v různou dobu a u stolů se tedy bez obtíží vystřídají. Paní

kuchařka Drahomíra Vosáhllová je na škole skoro 30 let. Pracovníci školy i žáci si ji nemohou vynachválit. Nejoblíbenějším pokrmem jsou stoprocentně buchtičky se šodó a vepřo, knedlo, zelo.

„Podle mě je naše kuchařka dobrá. Ona umí vařit. Nechtěl bych ji určitě vyměnit. Já, když slyším, jak všichni mluví, že jídlo ve školních jídelnách je hrozný, já si to nemyslím. V naší školní jídelně je dobrý. Já se na to vždycky těším.“ (David K., 4. třída)

„Chutnají mi hodně knedlíky. S klukama se i přejídáme a soutěžíme. David minule měl 12 knedlíků, my jsme zvládli jenom 10.“ (Lucka, 4. třída)

„Paní kuchařka je dobrá. Měla by dělat jiný polívky ... jenom česnečkový.“ (Honza, 3. třída)

V přízemí se každý čtvrtek stává z menší místnosti u šatny keramická dílna. Žáků je přihlášených hodně a jsou rozděleni na 3 skupiny. Pracují vždy jednu hodinu. Tento zájmový kroužek vede paní učitelka a vychovatelka Zuzka. Uprostřed místnosti mají sestavené stoly tak, aby se dalo chodit kolem nich. Hotové výrobky se vypálí a žáci si je mohou odnést domů nebo se chvíli vystaví někde v prostorách školy.

Součástí školy je i malá a velká zahrada. Malá zahrada je oplocená a uzamčená, takže se na ni veřejnost běžně nedostane. Žáci zde mají dřevěný altánek, kde mohou probíhat i některé vyučovací hodiny. Dále se zde nachází prolézačky, skluzavka a houpačky. Využívají to hlavně žáci z nižších tříd.

Velká zahrada je už přístupná všem. Od lesa není žádný plot a vede sem i příjezdová cesta z vedlejší silnice. Zde probíhají tělesné výchovy, ale i sportovní dny nebo zahradní slavnost. Na konci velké zahrady u lesa je nově vystavěné hřiště. Dříve zde stálo původní hřiště s pískem, fotbalovými brankami, basketbalovými koši a stožáry na síť. Nově je hřiště oplocené, má umělý povrch, čáry pro nejrůznější sporty a další vybavení. Prozatím je hřiště pouze pro školu, ale do budoucna je v plánu využívání i pro veřejnost.

„My jsme požádali o dotaci. Pokud tu dotaci dostaneme, tak tam bylo podmínkou, že musí být využívána i třeba dětmi, které nechodí do školy do Břehů, třeba ty z druhého stupně, eventuálně veřejností. Zatím jsme tu dotaci nedostali, takže zatím to hřiště využívá jen škola. Na druhou stranu by bylo škoda, kdyby nebyla možnost i pro ostatní děti, aby si

tam mohly jít zahrát. Myslím si, že se to bude využívat i širěji s určitými omezeními.“
(starosta obce)

„Připravujeme pravidla pro hřiště. Veřejnosti se nebráníme, ale musí se to vyzkoušet.“
(ředitelka školy)

6.3.1 Inovace školy

Budova školy se neustále rozvíjí. Nově je zde vybudované školní hřiště, které bude zřejmě přístupné i pro veřejnost. V současné době se začíná pracovat na venkovní učebně. Je v plánu, že bude na malé zahradě na současném místě altánu. Bude tak v uzamčené části školy, kde se nedostane úplně každý. Je to dlouhodobější projekt, ale starosta i paní ředitelka tuto výstavbu vidí pozitivně. Pro školu to bude velká změna. Venkovní učebna bude využívána především na hodiny prvouky a přírodovědy, ale i v rámci školní družiny.

„Máme už vybraného dodavatele projektivní dokumentace na venkovní učebnu ZŠ Břehy, což bude na zahradě jako badatelská dílna nebo badatelská učebna. S nápadem přišla paní ředitelka, přišla za námi, nějak jsme to vymysleli a už máme projektanta, který zpracovává projekt.“ (starosta obce)

U školy je už dlouhou dobu velký problém s parkováním a otáčením aut, když rodiče jezdí pro své děti do školy. Hned u budovy je autobusová zastávka, která se často proměňuje na parkoviště. Kvůli frekventovanému provozu na hlavní silnici zde často dochází k porušování pravidel silničního provozu, a hlavně k nebezpečným situacím. Vedení obce tuto situaci zná a snaží se ji řešit. Prozatím není v plánu výstavba nějakého parkoviště. Menší parkovací plocha je z druhé strany školy od lesa, kde rodiče mohou své auto nechat. Pak musí dojít asi minutu ke škole, kde mohou děti vyzvednout a jít zpět. Mnoho rodičů ale tento prostor nevyužívá, protože je pro ně pohodlnější zastavit až u vrat školy.

„S tím parkováním je to u školy špatný. Malinko jsme přemýšleli, že bychom využili část zahrady, kde je studna, že by se tam dalo udělat parkovišťátko. Ale je to malé a zmenšili bychom prostor škole. Do jisté míry řešení je. Kdyby rodiče jezdili ulicí Lesní, tam nabírali děti těch 200 metrů od školy, a ne přímo u školy od silnice. ale chápu to. Sám tam vozím dítě a je prostě pohodlnější zastavit u té zastávky. Je to negativum, že tam jsou soukromé pozemky, a to parkoviště tam nikde moc nevykouzlíme. Ale nejvíc to vadí, když

tam jsou ty větší akce typu vítání žáčků nebo zahradní slavnost a je tam třeba 50 aut.“
(starosta obce)

6.4 Spojení ročníků

V současné době je spojen pouze třetí a pátý ročník v jedné místnosti. Ostatní třídy jsou samostatně. Minulý rok byl samostatně pouze první ročník a zbylé čtyři byly vždy po dvou spojené dohromady. Letošní rok přišlo více prvňáčků a nešli nijak spojit, protože by jich bylo ve třídě už mnoho. Proto se přes prázdniny vybudovala čtvrtá třída ze školní družiny.

Hlavním kritériem pro spojení ročníků jsou počty žáků. Například v pátém ročníku je pouze 8 žáků, a proto jsou vždy spojeni s nějakou jinou třídou. Nikdy nebyli samostatně. Jsou spojeni se třetím ročníkem, kde je zapsáno 14 žáků. Třída je tak oproti ostatním naplněnější, ale není to až takový rozdíl.

„Největší kritérium jsou počty ve třídách. Každé dítě navíc je pak znát. Sourozence se snažíme spíše odtrhávat od sebe, protože od sebe navzájem dostanou třeba sekc. Příští rok hrozí, že budou sourozenci nejvíc pohromadě. Uvidíme, jak to bude.“ (ředitelka školy)

Spojené třídy má na starost paní učitelka Anička. Vůbec jí nevadí, že má jediná na starost spojené ročníky. Na některé předměty se třídy stejně rozdělují, nejčastěji na angličtinu a samostatně mají i český jazyk nebo matematiku. Paní ředitelka se snažila uspořádat rozvrh hodin tak, aby byl každý ročník alespoň na nějakou hodinu samostatně a paní učitelka se tak může věnovat pouze jemu.

„Spojování se dá udělat třeba i na výchovy. Na jazyky je necháváme samotný, aby byl individuální přístup. Snažím se, aby ta učitelka měla samostatně třeba jen český jazyk a matematiku, aby si mohla v klidu probrat novou látku bez té druhé třídy.“ (ředitelka školy)

Paní učitelka Anička bere spojení ročníků jako výzvu a není na ní znát nějaký pocit vyčerpání či vyhoření, i když jí příprava zabírá dost času.

„Zabírá mi to asi 2 hodiny doma. Záleží na tom, co si chci připravit. Když chci, aby to bylo zábavnější nebo něco navíc, tak mi to zabere více času. Je to samozřejmě složitější,

ale vždy si musím rozmyslet, co bude samostatně a co budeme dělat společně.“ (učitelka Anička)

U spojených ročníků je typické, že výuka probíhá přímou a nepřímou prací se žáky. Jeden ročník má samostatnou práci a druhému se paní učitelka věnuje. Po chvíli se situace otočí.

„Už jsem si na to zvykla. Nejdřív jsem si to neuměla představit, ale náhodou mi to vyhovuje, protože se žáci učí větší samostatnosti, což je taky potřeba, aby si uměli přečíst text a nevyžadovali pořád tu pomoc učitele. Mám k ruce i paní asistentku, což je taky výhoda. Je to takové živější, ale mně to docela baví.“ (učitelka Anička)

Žáci jsou také spokojeni. U většiny ale potvrdili, že by bylo samozřejmě lepší, kdyby byli sami, ale nijak jim nevadí, že jsou ve třídě s jiným ročníkem. Někteří by to ani neměnili a jsou rádi, že jich je ve třídě více.

„Ona je tam i paní asistentka. Takže třeba paní učitelka odejde s páťáky a s námi je tam chvíli paní asistentka. Takže v poho. Ale většinou se paní učitelka věnuje nám a páťákům zadá samostatnou práci.“ (Maty, 3. třída)

„Máme více samostatný práce, ale nevadí mi to. Je lepší asi být sami, ale když jsme spojený, tak mi to nevadí.“ (Honza, 3. třída)

„Vyhovuje mi to a víc to mám ráda. Nechtěla bych být sama.“ (Gituška, 3. třída)

„Je dobrý, že i paní učitelka dobře stíhá. Nám i radí, když je se třetíčkama, ale pracujeme sami i s paní učitelkou. Věnuje se nám tak nastejno.“ (Adri, 5. třída)

„Dřív jsme byli spojený a bylo to dobrý. Pátáci někdy pomohli. Nebo když nějaký páťák něco zapomněl a my jsme zrovna poslouchali, tak jsme mu taky poradili.“ (David J., 4. třída)

Rodiče se také shodují na názoru, že spojení tříd nijak nikomu neubližuje. Objevují se názory, že paní učitelka nestihne probrat všechno učivo nebo toho více dodělávají doma. Jsou to jen ojedinělé informace od rodičů a nejvíce tak záleží na úhlu pohledu, jak každý vnímá, jaký počet domácích úkolů už je vyšší.

„Dcera je velmi zvidavá, pochytává učivo starších. Nijak ji to neomezuje.“ (rodič, 3. třída)

„Učitelka nestihne probrat vše, co má. Když probírá něco s ostatní třídou, děti to rozptyluje. Nemají klid a nemohou se soustředit.“ (rodič, 5. třída)

„Nevadí nám to, asi je trošičku větší počet domácích úkolů, aby se zvládlo všechno probrat. Více rozptyluje přítomnost dítěte s asistentem než to, že se paní učitelka věnuje jinému ročníku.“ (rodič, 5. třída)

„Momentálně dítě ve spojené třídě nemám, ale nejstarší dítě bylo celých 5 let ve spojené třídě a prostřední dítě mělo spojenou třídu předchozí dva roky. Velký problém s tím neměly, přestože si myslím, že se někdy hůř soustředí. Samozřejmě je to teď lepší, když mají svoji třídu.“ (rodič, 2. a 4. třída)

6.5 Průběh vyučování

Škola má svůj Školní vzdělávací program (dále ŠVP) s názvem *Svět je krásný a stojí za to o něj bojovat*. Vyučuje se podle něho ve všech 5 ročnících. ŠVP je průběžně aktualizován, aby byl v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání. Nejčastěji je to formou dodatků (Inspekční zpráva, 2018). Nyní se ŠVP bude obměňovat znovu a více kvůli úpravám RVP ZV v rámci předmětu informatiky.

Vyučování začíná v osm hodin ráno a odpolední vyučování končí okolo půl třetí odpoledne. Ve škole není žádné zvonění, a proto si učitelky začínají a končí vyučování samy. Všechny to berou jako výhodu, protože si mohou udělat i blokové hodiny, mohou pracovat na dlouhodobějších projektech nebo si hodinu protáhnou jen o 5 minut a neruší je zvonění, po kterém by žáci ztratili svou pozornost.

„Určitě mi to vyhovuje. Můžu si hodinu natáhnout nebo zkrátit nebo dokonce propojit.“ (učitelka Míša, 2. třída)

„Když jsem přišla z velké školy, tak mi to trochu vadilo, protože jsem na to nebyla zvyklá, ale teď mně to naopak vyhovuje. Můžu si hodiny prodloužit nebo naopak zkrátit, jak je potřeba a určitě toho využívám.“ (učitelka Anička)

„Je to i nevýhoda. Když je daná hodina tím zvoněním, tak jsou tam hranice. Musím sledovat hodiny. Ale za ty roky jsem zvyklá a nedokážu si představit, že se zvoněním nastoupím.“ (učitelka a vychovatelka Zuzka)

„Ze začátku jsem z toho byla zaražená. Čekala jsem, kdy zazvoní a ono nezvonilo. Ale naopak jsem teď ráda. Sama si můžu uzpůsobit, jestli potřebuju dneska třeba víc práce věnovat češtině, tak si ji protáhnu, pak dáme přestávku a dám kratší matiku. Snažíme se to samozřejmě dodržet, abychom se neučili hodinu a půl v kuse. Jen, abychom tu látku dojeli a nekončili v půlce něčeho. Abych věděla, že žáci jdou domů s tím, že v tom nemají chaos.“ (učitelka Míša, 1. třída)

Učitelky ve všech třídách dávají důraz na individuální potřeby žáků. Díky nižšímu počtu se tak mohou všem věnovat. Stejně tak se snaží, aby žáci uměli pracovat ve dvojicích, ve skupinách i jako celý třídní kolektiv. Některé mají i doučování, kde se mohou věnovat těm žákům, kteří potřebují více času na procvičení učiva.

Všechny učitelky na škole jsou velmi kreativní. Využívají učebnice a pracovní sešity, ale dále si pro děti stále tvoří nějaké pomůcky, které hodiny oživí a žákům se učivo upevní. Inspiraci si nejčastěji vezmou od kolegyně navzájem nebo z internetu (Pinterest, Facebook). Některé hledají i v publikacích.

„Inspiraci беру asi hodně z praxí ze školy, potom z internetu. Jsem v plno těch učitelských skupinkách. A od kolegyně. Probíráme, co kde fungovalo, jaká hra nebo metoda.“ (učitelka Míša, 1. třída)

„Facebook (různé ty skupiny), internet, kolegyně nebo někde něco zaslechnu. Někdy i z učebnic. Nové učebnice mají metodiky a v nich je hodně nápadů.“ (učitelka Anička)

Pro lepší procvičování dostávají žáci i domácí úkoly. Jsou ale omezené, aby nad tím nestrávili celé odpoledne. Nižší ročníky mají za úkol hlavně čtení a psaní, ale i matematiku a občas prvouku.

„Domácí úkoly dávám každý den kromě pátku. Nechci, aby na víkend měli úkoly, aby si opravdu odpočinuli od školy. Vždycky mají čtení, to je pro nás teď prioritou a něco k tomu. Takže makají i doma.“ (učitelka Míša, 1. třída)

„Dávám je tak v průměru třikrát týdně a kratší.“ (učitelka Míša, 2. třída)

„Mám aplikaci, která mi byla za covidu doporučena a jsou to slovíčka přes aplikaci WocaBee, kde ty děti trénují. Já zadávám slovíčka, oni si je procvičují a mohou tam hrát hry. Můžu tam dát i písničky. Jinak úkoly nedávám pravidelně. Pravidelně mají to

WocaBee a to si hlídají sami. Mají třeba 8 slovíček a 3 dny si je procvičují a čtvrtý den z toho dám písemku, abych viděla, že to vstřebali.“ (učitelka a vychovatelka Zuzka)

Ve vyšších ročnících se občas pracuje na nějakých projektech. Nejčastěji se to týká přírodovědy a vlastivědy, například Vesmír nebo Lidské tělo. V současné době probíhá ve spojené 3. a 5. třídě projekt Březen – měsíc knihy, kdy si žáci sami píší knihu a ilustrují si ji. Na závěr budou mít hotovou a svázanou knihu.

Ve všech třídách probíhají i celoroční hry. V první třídě sbírají hvězdičky a pohádkové postavičky a od 2. do 5. třídy cestují po republice a po světě. Žáci sbírají za splnění úkoly kilometry. Když jich nahromadí určitý počet, mohou si koupit nějaké město po České republice nebo po světě. Cílem je procestovat celý svět. Ve druhé třídě zatím cestují jen Českou republikou. Ve třetí třídě už pár žáků celý svět projelo a nyní se vydali do Vesmíru, kde letí na měsíc.

Paní učitelky se shodují, že je to pro děti větší motivace. V první třídě raději dostanou hvězdičku než jedničku do žákovské knížky. Pro některé starší žáky je to menší motivace a nashromáždí si více kilometrů, ale město už si koupit nechtějí. Záleží na každém z nich, jakou má zrovna náladu.

Paralelně ještě na škole probíhají týmové hry, které se hrají vždy v nějakém období nebo při určité příležitosti. Všichni žáci jsou rozděleni do týmů a pátáci jsou kapitáni. Ve všech týmech je průřez všech žáků, tedy od 1. do 5. třídy. Jednotlivé skupiny sbírají body po celý školní rok a na závěr na škole v přírodě proběhne vyhodnocení.

Nejčastěji jsou to soutěže sportovní. Za poslední dobu jich bylo několik. V únoru byl sportovní den u příležitosti zimní olympiády. O Velikonocích hledali na zahradě vajíčka a na čarodějnice se chystají hry a přespávání ve škole. Po každém takovém dni je vyhlášení a rozdání bodů. Všechny týmy dostanou nějakou odměnu a první tři místa i medaile. V tyto dny se učí například jen první dvě vyučovací hodiny a pak se soutěží venku až do oběda. Tyto hry děti velmi baví a vždy se na ně moc těší.

„Pro mě je podstatou, když si hodně zahrajeme. Třeba ani nevyhrajem, ale zahrajem si.“
(Lucka, 4. třída)

„Musíme týmově dosáhnout cílů. Podstatou je, abychom dokázali udržet tým a spolupracovat s těmi, kdo je v našem týmu a povzbuzovat je.“ (David J., 4. třída)

„Podstatou je vyhrát.“ (Šimon, 4. třída)

„Musíme spolupracovat.“ (Adélka, 2. třída)

S výukou na škole souvisí i udržování kázně. Ve všech třídách a celkově na škole jsou nastavena jasná pravidla, která dodržují žáci i učitelé. Pokud nastane nějaký problém, všechny učitelky se ho snaží vyřešit komunikací a domluvou. Jestliže se prohřešky opakují, na řadu přichází diskuze s rodiči nebo poznámka. Ojediněle se na škole objevily třídní nebo ředitelské důtky za nevhodné chování nebo neplnění školních povinností.

„Mám ráda hranice a pravidla. Snažím se je dodržovat já i oni. Do budoucnosti půjdou dál ve vzdělávání a někam do zaměstnání, tam musí dodržovat pravidla také a kde jinde se je mají naučit?“ (učitelka a vychovatelka Zuzka)

„Nemáme žádné kázeňské přestupky. Propadnutí žádné nehrozí, jen teď máme v páté třídě napomenutí třídního učitele. Sem tam se něco objeví, ale nic velkého. Větší kázeňský přestupek byl právě s tím v té pětce. Tenkrát si vyrobil kudličku z nějakého plechu a šel proti dětem. To byl velký problém. Odmlouvá, neplní povinnosti a má i špatné zázemí doma. Navrhovali jsme i Pyramidu, ale rodiče nesouhlasili.“ (ředitelka školy)

6.6 Klima školy

Ze školy je znát přátelská atmosféra už od vchodu. Všichni se mezi sebou znají a pomáhají si. Všechny zaměstnankyně jsou na škole spokojené, děti jsou také veselé a do školy se i těší. Někteří rodiče mají ojediněle nějaký problém, ale převažují ti spokojení, kteří si školu nemohou vynachválit. Jednotlivé klima ve třídě závisí na třídní učitelce a také na žakovském kolektivu. Ze všech tříd však vyzařuje pohoda a úsměvy na tvářích.

„Za mě je atmosféra úplně špičková. Pár prvních tříd jsem viděla, ale přijde mi, že já mám zrovna úplně strašně hodné děti, inteligentní. Nedokážu si představit lepší 1. třídu.“ (učitelka Míša, 1. třída)

„Myslím si, že atmosféra je dobrá a doufám, že je to pravda. Samozřejmě se najdou tací, kterým by vyhovovala samostatná třída, ale myslím si, že ti mladší můžou chytat i něco od těch starších a je tam i ta pomocná ruka. Nebo i vidí, jak se chovají ty starší. Nebo i ty mladší často překvapí, jak dokážou fungovat.“ (učitelka Anička)

Školu si pochvalují žáci i rodiče. Opět se našli i méně spokojení, ale i ti k tomu patří. Děti rády chodí do školy, protože jsou na ně paní učitelky hodné, mají zde kamarády i sourozence. Nejvíce se jim líbí trávení velkých přestávek venku, protože se mohou proběhnout a zahrát nějaké hry. O to hůře se jim vrací zpět na výuku, ale vždy v sobě naleznou soustředění a při hodinách jsou i aktivnější. Většina z nich by na škole nic změnit nechtěla.

„Ani nevím, co bych změnila. Mně se tahle škola líbí.“ (Natálka, 5. třída)

„Jsme všichni kámoši, snažíme se spolu komunikovat co nejvíce, dokud můžem. Hodně se začínáme bavit o škole, kam půjdeme. Hodně mě mrzí, že někteří půjdou na gympl a už se neuvídíme.“ (Kačka, 4. třída)

„Atmosféra je docela dobrá. Občas se pohádáme, třeba když hrajeme na hřišti, tak jsme proti sobě. Za pět minut už jsme všichni kamarádi.“ (Šimon, 4. třída)

Přeci jen se našlo pár žáků, kteří by nějaké změny provedli. Nejvíce nápadů bylo na prodloužení přestávek a zkrácení učení, ale našli se i tací, kteří měli opravdu zajímavé poznámky, jak školu více posunout.

„Pátákům bych zrušil odpoledku, protože tu sedí moc dlouho a nemůžou s námi ven.“ (Maty, 3. třída)

„Bylo by lepší, kdyby všichni poslouchali paní učitelky. Někteří starší neposlouchají.“ (Abdul, 2. třída)

„Možná bych změnil, protože je škola strašně dobrá, tak bych ji zvětšil, aby v ní mohlo být víc žáků.“ (David K., 4. třída)

„Chtěla bych, aby se všichni k sobě chovali hezky. Hlavně v té páté třídě.“ (Adélka, 2. třída)

„Pátek je volnej a chtěla bych tam taky kroužek. Víc bych chtěla spát ve škole.“ (Jasmínka, 5. třída)

Někteří rodiče by na škole také uvítali pár drobných změn. Zazněl názor, aby se při vyučování neznámkovalo. Další názor byl, aby vzniklo na škole více úložných prostor, aby žáci nemuseli nosit vše v aktovkách, které jsou pak velmi těžké. Nebo by si nosili jen

okopírované pracovní listy a učebnice by vůbec neměli. Jinak ke škole žádné větší výhrady nejsou a rodiče by klidně doporučili školu i pro další budoucí žáky.

„Dala bych přednost konkrétně této škole, protože jsem s ní opravdu spokojená. Děti i učitelé se navzájem znají, tráví spoustu času venku, při společných akcích. Navíc myslím, že mají děti i dobré studijní výsledky.“ (rodič 2. a 4. třída)

„Je to 50 na 50. Z důvodu výuky bych ji spíš nedoporučil, musíme dohánět doma. Z důvodu kroužků, výletů a rodinného přístupu učitelek ano.“ (rodič 2. třída)

„Určitě doporučuji. Škola na mě dělá moc dobrý dojem. Jak vzhledově a vybavením, tak dobrým kolektivem učitelského sboru. Výuka je kvalitní, družina nabízí různorodé kroužky. Rovněž množství akcí hodnotím kladně.“ (rodič, 2. třída)

6.6.1 Integrace žáků s SPU

Na školu dochází pár žáků, kteří mají diagnostikované některé specifické poruchy učení. Někteří mají jen lehce upravenou výuku nebo dostávají více času na vypracování. Ve spojené 3. a 5. třídě jsou 3 žáci s individuálním vzdělávacím plánem. Paní učitelka má ve třídě asistentku pedagoga, která se těmto žákům nejvíce věnuje. Dva žáci z páté třídy mají upravené učivo tak, že se učí látku se svými spolužáky ze třetí třídy. Vše si více procvičí a základy budou mít více upevněné.

„Žáci s IVP mají speciálně upravené listy a práci. Domlouváme se různě s paní asistentkou nebo jim to připravím. Někdy pracují jen slovně. Když paní asistentka vidí, že už to nezvládají, mám pro ně i oddychovou práci. Máme i doučování, kde probíráme věci, co by už měli dávat, ale třeba je ještě úplně nevnímají. Různě po nich při hodině koukám, ptám se jich, pomáhám a s rodiči jsme často v kontaktu.“ (učitelka Anička)

V této třídě je klíčová spolupráce s paní asistentkou. Všechny činnosti spolu s paní učitelkou konzultují. Pokud paní asistentka chybí, paní učitelka se žáky pracuje zase jinak a vidí, jak na tom průběžně jsou.

Ve druhé třídě je také jeden žák s IVP a opět je zde přítomna i paní asistentka. Výhradně se věnuje jen tomuto žáku. Paní učitelka vše s paní asistentkou probírá, protože bez spolupráce obou kolegyně by to nešlo.

„Spolupracujeme perfektně. Sama se i na ty hodiny připravuje a konzultujeme to spolu.“
(učitelka Míša, 2. třída)

V současné době se ve škole objevili i žáci z Ukrajiny, ale brzy se přestěhovali. Škola se jim také náležitě věnovala a rychle byli zapojeni do kolektivu. Problém by nastal, pokud by byl na školu přijat žák, který by potřeboval bezbariérový přístup. Do patra vedou pouze schody, protože je to stará budova a výtah by se ani nikam nevešel. Možnost by byla, pokud by se pohyboval pouze po přízemí, kde je většina školního zázemí. Paní ředitelka i zřizovatel školy by si s takovou situací určitě poradili, aby každému zabezpečili co nejpohodlnější studium.

6.7 Využívání digitálních technologií

V dnešní době jdou všechny digitální technologie neustále dopředu. Je to znát i na měnicím se RVP ZV a předmětu *Informatika*. Na Základní škole ve Břehách se snaží mít zázemí pro tento předmět a také využívají digitální technologie v hodinách i při jiných předmětech.

V každé třídě kromě 1. ročníku je interaktivní tabule s počítačem. V počítači je staženo několik programů vhodných pro výuku českého jazyka, matematiky, prvouky, přírodovědy, vlastivědy a angličtiny. Nejvíce pracují s programem SMART, ve kterém si učitelky připravují různé aktivity pro procvičování učiva. Dále využívají i online stránky (například Wordwall.net).

„Dá se říct, že digitální technologie využíváme ve všech předmětech. Mám interaktivní tabuli a občas tablety.“ (učitelka Míša, 2. třída)

Ve třídě 4. ročníku jsou součástí i počítače. Na ně chodí prozatím pracovat pouze žáci pátého ročníku v rámci informatiky. Na škole jsou dostupné i tablety, celkem asi 20 kusů. Na některé druhy procvičování by byly vhodné, například na angličtinu, ale jejich příprava je časově náročná. Všechny se musí zkontrolovat, nabít, zapnout a zprovoznit, než začne vyučování. Z tohoto důvodu jsou využívány méně, ale občas s nimi pracují.

„S tablety je to složité, než naběhnou a vyžaduje to třeba hodinovou přípravu, takže já je moc nevyužívám. Je pravda, minulý rok jsem je hodila pár šikovnějším, ale to jsem ještě neměla interaktivku.“ (učitelka Anička)

„Tablety už jsme také používali. Tam je super aplikace pro nás na písma. Různá pexesa a taky různé typy příkladů na matematiku. Akorát tam je vždycky problém, aby to bylo nabité a připravené, takže to nejde tak často.“ (učitelka Míša, 1. třída)

6.8 Spolupráce se zřizovatelem školy

Zřizovatelem Základní školy ve Břehách je obec Břehy v čele s panem starostou Ing. Pavlem Jiravou, Ph.D. Škola s obcí velmi úzce spolupracuje na běžném chodu, ale i při ojedinělých událostech. Nejvíce obec podporuje školu finančně, kdy každý rok dostane škola jistý obnos peněz na provoz. Řádově je to asi 650 000 Kč. Škola si s touto částkou sama hospodaří a paní ředitelka s ostatními kolegyněmi rozhodují, na co se peníze využijí.

Obecní úřad také zajišťuje pravidelnou rekonstrukci budovy, protože patří pod majetek obce. Opravuje se elektrika, jednotlivé třídy i zázemí pro zaměstnance. Všechny opravy musí být schválené zastupitelstvem, aby se na to uvolnil dostatečný obnos peněz.

„To jsou poměrně velké finanční prostředky, kdyby se to nasčítalo, ale ročně to jsou řádově statisíce. Abychom neomezili provoz školy, tak se ty opravy dělají v červenci a srpnu, kdy se neučí.“ (starosta obce)

Kromě financí je to i pravidelná komunikace s vedením školy a podpora při všech akcích. Pomáhají si navzájem. Pokud je nějaká akce u školy, například zahradní slavnost, technické služby pomáhají stavět pro děti pódium a obec zajistí stánky a přístřešky. Pokud se koná nějaká obecní akce, děti ze školy tam mají krátké vystoupení.

„Vydává se Břežan, což je obecní časopis. Vždycky oslovujeme školu, aby napsali, co se ve škole děje, aby lidé věděli, že ta škola funguje, že tam probíhají akce a tak.“ (starosta obce)

„Máme velké zázemí za obcí. Hodně nás podporuje. Spolupráce je výborná. Určitě pomáhají finančně.“ (ředitelka školy)

6.8.1 Spolupráce s mateřskou školou

Ve Břehách je i menší mateřská škola, odkud nejčastěji přechází žáci do prvních tříd. Spolupráce probíhá velmi aktivně. Děti ze školky se chodí dívat do školy a žáci pro ně připravují sportovní den. Minimálně třikrát za rok přijde školka do školy na návštěvu.

Dvakrát jsou to předškoláci a jednou celá školka. Chodí se dívat někdy na začátku školního roku na své bývalé spolužáky, jak se jim daří v první třídě.

„Zveme si sem mateřskou školu. Na den dětí tady bude celá školka. Připravíme pro ně sportovní soutěže. Zveme si předškoláky před nástupem do školy, aby školu poznali.“
(ředitelka školy)

6.8.2 Spolupráce s dalšími institucemi

Škola ve Břehách spolupracuje a komunikuje i s dalšími institucemi, které nejsou v obci přítomné. Jednou z nejčastějších je Základní škola Masarykovo náměstí v Přelouči, která je spádová pro žáky na druhý stupeň.

„Povídáme si o tom se žáky, zvou nás na spádovou školu na sportovní den, aby si žáci prohlédli školu.“ (ředitelka školy)

Zpětně školu navštěvují i bývalí žáci ze 6. a 7. třídy a informují všechny, jak to na druhém stupni chodí. Někdy žáci pokračují na víceleté Gymnázium v Přelouči nebo v Pardubicích.

Další instituce jsou Speciálně pedagogické centrum Svítání v Pardubicích, Pedagogicko-psychologická poradna v Přelouči a Pardubicích, OSPOD Pardubice nebo Charita Přelouč. Dříve školu navštěvoval i žák se sluchovým postižením, tak škola často spolupracovala se Speciální školou v Hradci Králové.

6.8.3 Spolupráce s rodiči

S rodiči je nejdůležitější komunikace a jejich informovanost. Průběžně vědí, jak se jejich děti vzdělávají. Škola využívá žákovské knížky, notýsky, telefon, e-mail, osobní setkání a všechny třídy mají svou skupinu v aplikaci WhatsApp. Každému vyhovuje něco jiného. Žádný elektronický systém na škole zatím není, ale paní ředitelka o něm začíná uvažovat.

„Už je to ve fázi, že se do toho asi pustíme. Já bych zatím chtěla jen elektronickou třídnici a určitě těm prvňáčkům bych žákovskou nechala, a i ostatním bych nechala i notýsky. Aby měli nějakou zodpovědnost a vše nepřecházelo na ty rodiče.“ (ředitelka školy)

Čtyřikrát ročně se konají rodičovské schůzky nebo konzultační hodiny, kde mají rodiče možnost se vyjádřit k chodu školy. Ke konkrétní spolupráci oslovení nejsou, škola spíše čeká, jestli se někdo nabídne sám.

Rodiče se shodují, že by se nějaké větší spolupráci nebránili a pokud by byli osloveni, rádi vypomohou. Někteří se do akcí školy zapojují různými způsoby, ale musí se nabídnout sami, škola pak jejich služeb využije. Někteří přispívají finančně například na školu v přírodě, aby se mohly nakoupit odměny pro žáky. Někteří se nabízejí i na výpomoc při přípravě školních slavností nebo jako doprovod na školní výlety.

Je zde vidět, že se škola ostýchá říci si o pomoc, ale rodiče jsou tomuto oslovení otevření. Myslím si, že by stačil náznak a někteří by se přihlásili s jakoukoli pomocí. Největší šance na společnou diskuzi a domluvu je právě na rodičovských schůzkách, kde se vidí všichni osobně a mohou hromadně probrat nacházející plánované akce.

6.9 Školní akce

Škola nabízí velmi pestrou nabídku výletů, společných akcí a dlouhodobějších projektů. Pro rodiče je to velké plus. Také jsou rádi, že všechny výlety nejsou nijak výrazně finančně náročné. Kromě zájmových kroužků ve školní družině se žáci zúčastňují lyžařského kurzu, plaveckého výcviku, sportovního pobytu, výletů po okolí na kole či pěšky, návštěv kulturních akcí, pořádání školních akcí pro veřejnost apod. Na všechny akce jezdí vždy celá škola společně, aby se tmelil kolektiv. Nejčastěji se dopravují autobusem, který všechny doveze až na místo určení.

Největší lákadlo pro děti je sportovní pobyt neboli škola v přírodě. Opět jezdí všech pět tříd, ale stane se, že někteří žáci zůstávají doma z důvodu rodinné dovolené, z finančních důvodů nebo ze soukromých důvodů rodičů. Žáci i rodiče jsou ze školy v přírodě nadšení, protože děti mají vždy plno zážitků.

„Jsem ráda, že jezdíme všichni. Já tam chci mít brášku. Ale když jsme tam, tak si ho moc nevšímám.“ (Adélka, 2. třída)

„Školu v přírodě jen schvaluji, děti to víc stmelí dohromady.“ (rodič, 2. třída)

„Škola v přírodě je super. Společné akce děti i učitelky sblíží, mají společné zážitky.“ (rodič, 2. třída)

„Je to super. Děti se znají a je to jako rodinný výlet.“ (rodič, 2. třída)

Každý rok se jezdí na jiné místo, aby žáci postupně poznávali místa v naší republice. Zakončují se zde týmové hry, kde je i vyhlášení, chodí se na výlety, na exkurze. Žáci zde

mají i dostatek volnočasových aktivit a večer před spaním se vždy předčítá hromadně nějaká knížka.

Předposlední den před odjezdem se koná i soutěž *Talentmanie*, kam se mohou všichni přihlásit jednotlivě, ve dvojicích nebo ve skupinách. Dobrovolně si každý tým či jednotlivec připraví jakékoli vystoupení (zpěv, tanec, scénky, gymnastika apod.), které pak předvede před spolužáky a porotou. Tito žáci jsou velmi odvážní, protože si stoupnout před celou školu a předvést jakékoli číslo, je velmi náročné.

„První den se chodíme podívat, co tam všechno mají. Druhý den jsme byli na Ještědu a třetí den u potůčku. Hrajeme i různé hry. V Talentmanii jsem vystupovala s kamarádkou Kristýnkou. Dělalý jsme berušky a zpívaly jsme Beruško, půjč mi jednu tečku.“

(Gituška, 3. třída)

7 Shrnutí výsledků

V této kapitole odpovím na všechny výzkumné otázky, které jsem si stanovila.

1) Jak se škola liší od plně organizované školy?

Škola je vystavěna na vesnici na odlehlejší kraji. Má dostupnější přírodu, protože hned vedle školy začíná les a kousek za školou je rybník Buňkov. Žáci tak jsou na čerstvém vzduchu. Velké přestávky, tělesná výchova, sportovní akce i školní družinu žáci tráví převážně venku na malé či velké školní zahradě.

Na škole je nižší počet žáků, učitelů i dalších provozních zaměstnanců. Každý z nich má na škole více funkcí, aby byla celá škola pracovně pokryta. Paní ředitelka je zároveň i učitelkou, všechny učitelky pracují i v družině. Paní asistentky také pomáhají v družině a jedna z asistentek je i vedoucí školní jídelny. Paní školnice má na starost i úklid celé školy. Paní kuchařka má pouze svou funkci, ale je v kuchyni sama. Všichni si navzájem pomáhají a společně tvoří jednotný kolektiv.

Ve škole je vypnuté zvonění, tudíž není jasně daná hranice 45 minut na vyučovací hodinu. Učitelky si mohou hodinu jakkoli prodloužit či zkrátit (samozřejmě v řádu pár minut na dodělání práce). Často si pro žáky připravují i blokové hodiny, kde se mohou naplno ponořit do učiva a žáci nejsou při práci rušeni zvoněním.

Posledním a největším rozdílem je spojení ročníků z důvodu nižšího počtu žáků. V současné době je spojen třetí a pátý ročník a ostatní třídy jsou už samostatně. Dříve byla škola trojtřídní a samostatně byla pouze první třída. Zbylé čtyři ročníky byly v různých kombinacích spojeny do dvou tříd.

2) Jak probíhá výuka spojených ročníků?

Paní učitelka Anička má jediná na škole na starost 2 ročníky v jedné třídě. Její příprava na další dny je náročnější hlavně časovou dotací. Připravuje dvojnásobek aktivit oproti ostatním třídám. Ve třídě má také žáky s IVP, kteří mají ještě jinak odlišnou práci než jejich spolužáci. Těmto žákům se věnuje i samostatně formou doučování.

V hodinách využívá přímou a nepřímou činnost. Jeden ročník pracuje samostatně na zadané práci a druhému ročníku se paní učitelka věnuje. Musí tak rozdělit pozornost, protože zároveň kontroluje i ty, co mají samostatnou práci.

Paní učitelka se stíhá věnovat i individuálním potřebám žáků. Poznává, když už je někdo vyčerpaný a úlohu by do konce už neudělal. Někteří potřebují na práci více času. Vše paní učitelka sleduje a za pomoci paní asistentky se jí daří rozvíjet žáky individuálně.

Žákům i rodičům vesměs spojení tříd nevadí a někteří to naopak i vítají. Děti se tak od sebe mohou něco naučit a je vidět, že jsou samostatnější. Vše jim stačí říct jednou nebo vůbec a informace si zjistí a vyhledají samy.

3) Jak škola spolupracuje s obcí?

Obec Břehy je zřizovatelem Základní školy ve Břehách. Škola má v obci velkou oporu a zázemí. Obec školu každoročně financuje, což je asi největší podpora. Dále pak pomáhají při školních oslavách a větších akcích. Pan starosta se zastupiteli školu navštěvuje vždy první školní den, kdy společně přivítají nové žáky. Navštěvují i akce v průběhu roku. Na závěr školního roku pomáhají při zahradní slavnosti, kdy technické služby připraví pódium pro žáky a připraví stánky. Pan starosta si vždy připraví proslov a společně s paní ředitelkou se rozloučí s odcházejícími žáky páté třídy.

Kromě financí škola zajišťuje neustálou obnovu budovy školy a jejího okolí. V současné době je nejnovější zhotovení multifunkčního sportovního hřiště na zahradě školy. V jednání je i projekt na přípravu venkovní badatelný, která bude na malé zahradě vedle školy.

Škola naopak vypomáhá při obecních akcích, kdy si nacvičí jakékoli vystoupení a doplní tak program pro veřejnost. Paní ředitelka s kolektivem také pravidelně přispívají články do obecního časopisu Břežanu, kde informují širokou veřejnost o dění na škole a o plánovaných akcích do budoucna.

4) Jak spatřují rodiče úlohu školy?

Rodiče se shodli hned na několika pozitivních přínosech, které škola má. Škola je tak pro žáky zázemím v přírodě, kde mohou uskutečňovat i různé výlety. Nejdůležitější je přátelský kolektiv a milé, otevřené jednání paní ředitelky i ostatních zaměstnanců školy.

Kvalitní vyučování se odráží i v přijetí starších žáků na osmiletá gymnázia. Žáci mají dobré studijní výsledky, což je vizitkou správného vedení a vyučování na škole.

Rodiče také oceňují nepřehrné množství zájmových kroužků, výletů, pobytů a akcí, které škola nabízí. Každý měsíc se na škole něco děje a žáci tak mají spousty zážitků a poznávají i místa, o kterých se ve škole učí.

Spojení všech ročníků na těchto akcích, a hlavně na škole v přírodě berou rodiče jako velké plus, protože se žáci více poznají navzájem, učí se spolupracovat a komunikovat mezi sebou a nikdo není vyčleněný.

8 Závěr

Téma své diplomové práce *Případová studie malotřídní školy Základní škola Břehey* jsem si vybrala, protože jsem na škole absolvovala většinu praxí v rámci vysoké školy. Získala jsem zde mnoho poznatků a poznala jsem školu opravdu zevnitř.

V první části práce jsem se zaměřila na historický vývoj malotřídních škol, specifika a znaky malotřídních škol. Dále jsem se věnovala už obci Břehey, historickému vývoji Základní školy Břehey a poslední oslavě spojené s výročím 175 let od založení školy.

Ve druhé části jsem se zaměřila na konkrétní Základní školu ve Břehách. Popsala jsem, jak probíhá vyučování, jak se liší od plně organizovaných škol, jaké nabízí zájmové kroužky a jak spolupracuje se zřizovatelem, dalšími institucemi a rodiči.

Cílem mé diplomové práce bylo zjistit, jak probíhá vzdělávání na této konkrétní malotřídní škole a jestli se nějak liší od plně organizované školy. Dále jsem se věnovala spolupráci mezi školou a zřizovatelem, obcí a jinými institucemi. Na všechny výzkumné i dílčí otázky, které jsem kladla, jsem dostala odpovědi. Cíl byl dle mého uvážení naplněn.

Potvrdila jsem si svůj názor, že malotřídní škola se může zcela vyrovnat plně organizované škole ve městě a její kvalitu výuky nijak neshazuje, že sídlí na vesnici, ročníky jsou spojeny a dochází do ní méně žáků i učitelů. Naopak je to mnohem přátelštější prostředí, kde se každý cítí dobře, žáci se do školy těší, zažívají zde neopakovatelné dny, které si už navždy budou pamatovat. Všichni tu jsou jako jedna velká rodina, která táhne za jeden provaz a každý rád pomůže druhému. Jsem ráda, že jsem většinu svých praxí strávila právě na této škole, protože mi ukázali správný směr při komunikaci a práci se žáky, ale i mezi sebou v kolektivu.

Jsem si jistá, že moje diplomová práce rozšíří alespoň trochu povědomí o úrovni malotřídních škol, a hlavně té konkrétní Základní školy ve Břehách. Snažila jsem se se všemi informacemi pracovat co nejvíce objektivně a popsala jsem danou základní školu od jejího počátku, který sahá až do roku 1844. Je vidět, že škola už má opravdu dlouhou tradici a věřím, že má před sebou velmi slibnou budoucnost.

9 Knižní a elektronické zdroje

Almanach k 175 let založení Základní školy ve Břehách (2019). Základní škola Břehy a Obec Břehy.

EMMEROVÁ, K. (2000). Málotřídky v současném prostředí českého venkova. *Studia Paedagogika*, roč. 47, č. 3-4, s. 81-96. ISSN 1803-7437.

HALSEY, J. R. (2011). Small Schools, Big Future. *Australian Journal of Education*. roč. 55, č. 1, s. 5-13.

HENDL, J. (2016). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0982-9.

Inspekční zpráva (2018) [online]. *Základní škola Břehy, okres Pardubice*. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/cz/Registr-inspekcnich-zprav?d=9635>

KOŘÍNEK, M. (1978). *Problémy a perspektivy prvního stupně základní školy*. Praha: SPN.

KOŘÍNEK, M. (1994). K problematice našich málotřídních škol. *Pedagogická orientace*. roč. 4, č. 12-13, s. 83-85. ISSN 1805-9511.

KRÁLÍKOVÁ, M., NEČESANÝ, J. & SPĚVÁČEK, V. (1977). *Nástin vývoje všeobecného vzdělání v českých zemích*. Praha: SPN.

Kronika ZDŠ Břehy založená k 20. výročí osvobození (1965-1997) – uložena na Základní škole Břehy.

KUČEROVÁ, S. (2012). *Proměny územní struktury základního školství v Česku*. Praha: Česká geografická společnost. ISBN 978-80-904521-8-3.

KULHÁNEK, L. (2012). *Břehy – Turisticky zajímavé lokality a objekty v katastru obce a jejich historie*. Obec Břehy.

MAREIN, S. S. (1959). *Málotřídní školy: Z pracovních zkušeností učitelů jednotřídních a dvoutřídních škol*. Praha: SPN.

MAREŠ, J. (2015). Tvorba případových studií pro výzkumné účely. *Pedagogika*, roč. 65, č. 2, s. 113-142. ISSN 2336-2189.

MIOVSKÝ, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 80-247-1362-4.

MUSIL, F. (1958). *Organizace a formy vyučování na málotřídních školách*. Praha: SPN.

MUSIL, F. & SEDLÁČEK, J. (1964). *Naše málotřídní školy: příručka ke studiu a praxi*. Praha: SPN.

O obci [online]. *Obec Břehy*. Dostupné z: <https://www.obecbrehy.cz/obec/ds-50/p1=950>
Pamětní kniha školy Výrovské (1869-1964) – uložena na Základní škole Břehy.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. & MAREŠ, J. (2013). *Pedagogický slovník*. 7., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.

Size Matters: The Difference Between Big and Small Schools (2010) [online]. *Education.com*. Dostupné z: <https://www.education.com/magazine/article/size-matters-difference-big-small/>

SKUTIL, M. a kol. (2011). *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-778-7.

ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĐOVÁ K. a kol. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.

TRNKOVÁ, K. (2006). Vývoj málotřídních škol v druhé polovině 20. století. *Studia Paedagogica*. roč. 54, č. 11, s. 133-144. ISSN 2336-4521.

TRNKOVÁ, K. (2008). Obce s malotřídkou. *Studia Paedagogica*. roč. 13, č. 1, s. 53-64. ISSN 1211-6971.

TRNKOVÁ, K., KNOTOVÁ, D. & CHALOUPKOVÁ L. (2010). *Málotřídní školy v České republice*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-204-8.

TUPÝ, K. (1978). *K didaktickým problémům málotřídních škol*. Praha: SPN.

Vyhláška č. 48/2005 Sb. o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky [online]. *Zákony pro lidi*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-48#Top>

Základní škola Břehy – kontakty [online]. *Základní škola Břehy*. Dostupné z: <http://zsbrehy.cz/kontakty/os-10/p1=56>

Základní školy „malotřídní“. (2020) *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/pocet-malotridnich-skol-v-cr?highlightWords=malot%C5%99%C3%ADdn%C3%AD>

Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) [online]. *Zákony pro lidi*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#Top>

Přílohy

A Fotografie školy

i

B Ukázka otázek z rozhovorů

vi

A Fotografie školy

Fotografie 1 – Historický pohled na školu z roku 1930 (zdroj: Pamětní kniha školy Výrovské)

Fotografie 2 – Současný pohled na školu (zdroj: vlastní fotografie autorky)

Fotografie 3 – Místnost prvního ročníku a školní družiny (zdroj: vlastní fotografie autorky)

Fotografie 4 – Místnost druhého ročníku (zdroj: vlastní fotografie autorky)

Fotografie 5 – Místnost čtvrtého ročníku (zdroj: vlastní fotografie autorky)

Fotografie 6 – Počítačová část v místnosti čtvrtého ročníku (zdroj: vlastní fotografie autorky)

Fotografie 7 – Místnost třetího a pátého ročníku (zdroj: vlastní fotografie autorky)

Fotografie 8 – Venkovní hřiště (zdroj: vlastní fotografie autorky)

Fotografie 9 – Tělocvična (zdroj: vlastní fotografie autorky)

Fotografie 10 – Tělocvična (zdroj: vlastní fotografie autorky)

B Ukázka otázek z rozhovorů

Proč sis jako místo své práce vybrala Malotřídní školu ve Břehách?

Jaká je atmosféra (klíma) ve tvé třídě?

Jaké jsi měla předchozí zkušenosti, než ses stala ředitelkou ve Břehách?

Když přijímáš nového zaměstnance, na co kladeš při pohovoru největší důraz?

Jaké zájmové útvary mohou žáci navštěvovat ve školní družině?

Kde bereš inspiraci do výuky?

Jak se žáky řešíš kázeň?

Jak často a jak obsáhlé dáváš domácí úkoly?

Každý má na škole více rolí. Učíš a odpoledne jsi v družině. Jak to časově zvládáš?

Jaké metody při výuce používáš?

Jak je zajištěna bezpečnost žáků při cestě do školy a zpět?

Jakým způsobem se můžete zapojit do chodu školy?

Co vám nejvíce na malotřídní škole vyhovuje?

Co očekáváte ze strany učitelů v rámci vzdělávání?

Jakým způsobem s vámi škola komunikuje?

Kdybyste mohli, co byste na škole změnili?

Jak si rozumíš se spolužáky?

Co ti nejvíce chutná ve školní jídelně?

Jak ti vyhovuje spojení s jinou třídou?

Co na škole v přírodě děláte?